

Kálmán Mária

PANNON TÖRTÉNETEK

VÁLOGATOTT ÍRÁSOK
1979-1987

A válogatás és a szerkesztés Bárdosi Mária munkája

TARTALOM

Az ő bonyolult szabadsága
A vázafestő
Augusztusi hölgyek

Az elektronikus változat az
OSZK Magyar Elektronikus Könyvtárában készült
2009-ben

Az ő bonyolult szabadsága

- Mi semmit sem tudunk, ezt véd az agyadba, szívem!

Lakótelepi lakásuk parányi helyiségeit káoszba borítva, reggeli hajrá közben oktatja Misa a nejét, Cicamicát.

- Nem tudjuk, hogy létezik egy **Alacsonyrendű boldogság** című förmedvény, amit rólunk írtak. Passz. Nem ismerjük az irodalmi folyóiratokat. Passz. Fogalmunk sincs, hogy az utolsó tíz évben mi folyik az országban. Passz! A gyerekeinknek élünk? Érted?

- Nem értem Misa. Miért megyünk oda, ha nem azért, hogy a pofájába vágjunk...

- Szívem, te láttad Rómát, s aki látta Rómát, az senkinek a pofájába nem vág semmit, mert téged megérintett az ókor elegáns levegője, amikor még a rabszolgáknak is arca volt. Passz. Ma este felveszed azt a hogyishívják ruhádat, ami állandóan kinyílik mindenfelé, és passz. Iszol, cigarettázol, és csakis két fiadról beszélsz. Passz és passz! - Hol a fenébe... Megvan!

- Mi van meg?

- A slusszkulcs, drágám. És estig maradj józan. Ott becsíphetsz, nagyon jól áll neked, feltéve, ha nem állsz négykézlábra.

- Dodó szerint az áll legjobban!

- Tehát újra találkozol a doktor úrral, holott megmondtam, hogy ezt mellőzzük, szívem. Elismerem, hogy a magadformájú telivér kancának egy csödör kevés, de nem is korlátozlak csupán magamra. Nem szóltam egy árva szót sem romantikus fodrászod, atléta masszöröd ellen, ott van továbbá elválhatatlan barátnőd férje, fiaid kissé ragyás, de férfias tanító bácsija, és most idő hiányában nem térek ki a többire. Azt kértem, hogy Dodót hagyd ki, mert Dodó perverz disznó és le fog téged szoktatni az egészséges poligámiáról. Nagyon el tudom képzelni, mit művelhettek ti négykézláb, de figyelmeztetlek Cicamica, hogy megverlek, ha este a földön fogsz fetrengeni, és bárgyún kacintgatsz, meg röhögsz, mint Mazsola az Esti mesében.

- Képes volnál megütni egy dzsigoló szenvedélyes féltékenységevel, ahogy megírták rólunk az ...

- Álljon meg a menet! Mit csinálsz estig?

- Mit akarsz, mit csináljak?

- Gyönyörű légy, kismacskám, az a te formád. Egye őket a fészkes fene az életstílusod után. Ahogy Amerikáról mindenki mondja - bővliország -, de majd megvesz talmi fényeiért a komoly Európa. Te csak Amerika lehetsz ma köztünk. Világos voltam?

- Azt akarod, hogy olyan legyek, amilyennek megírták! - vette duzzogóra a figurát Cicamica, de Misa ma jobb lábbal ébredt, s még a hangját sem emelte föl.

- Olyan vagy drágaságom. Egy célod volt: a házasság. Egy dolog tesz boldoggá: a házasság. Azt hiszed, a társadalmi rang egy nőnek: a házasság. A biztonság: házasság. Monomániás vagy, és rögeszméd a házasság. Azt mondtam magamnak, Misa fiam, örülnöd kell, hogy az emancipáció korszakában ilyen nő is van! A tenyeremen hordoztalak, mint valami századeleji filmlimonádében. Mire mit csinálsz te? Mikor végre kapok egy okos, munkaképes gépírónőt, akivel érdekes módon még dolgozni is lehet: kirúgatod azzal, hogy bomlasztja a családi nyugalomunkat!! A szakszervezet pedig kétharmados többséggel megszavazza, hogy nem engedi lazulni az emberi kapcsolatokat! Mármost kettőnk között. Te, akiről azt sem tudom,

hogy havonta vagy naponta csalsz meg: eljátszod a féltékeny asszonykát, aki férje nélkül kettőig sem képes számolni! Ha azt hiszed, hogy ezután komolyan vesz téged bárki, akkor azt mondom, ideje volt, hogy Anna kiröhögtesen minket!

- Édes, icipici vérszomjasom! - duruzsolja Cicamica, és úgy ugrik Misára, hogy a földön találják magukat. - Tehetek én arról, hogy szeretlek? Na, gyere, te dzsigoló!

És Cicamica nevetve négykézláb prüsszöl Misára.

A tévébemondó Ladája lassan döcögött a forgalomnak nem nevezhető forgalomban. A Bajcsy-Zsilinszky és Népköztársaság úti kereszteződésnél dugóba került, nyomta a dudát a többiekkel, arca a gutaütés szederjeslila előzetesét kezdte felöltetni, mikor meglátta Röjtöky professzort. A szikár öregember több újságot vásárolt, az egyiket nyomban kinyitotta és belemélyedt. Zoltán figyelte őt, s lassan lehült. Mosolyogva szólt ki a letekert ablakon.

- Professzor úr, ide hozzám! Jöjjön, jöjjön!

- Á! Hm. Szervusz fiú. Nem szállok be, gyalog előbb odaérek.

- Ez tény. De az is tény, hogy Önnek nem számít a tempó. Jöjjön velem, s megment a hipertóniától, legalább a mai napra!

Az öregúr nevetve ült be mellé, s azonnal megtömte pipáját, közben a térdén pihenő újságokra bökött.

- Háborúk és halottak. Állandó és überelhetetlen világprogram: háborúk és halottak. S ott a nagy nemzetközi árnyék: világháború és világhalál. Sokak szerint két éve mindennek még nyoma sem volt. Most meg egyébről sincs szó, mint arról, hogy „sikerült elhárítani”. Most is sikerült, tehát nyugodtan pipázom, ma nem lesz apokalipszis.

- Látta Coppola filmjét?

- Még külföldön, Bergman Kígyótojását és Passolini Sodoma és Gomorráját is egyetlen nap alatt. Mondhatom, elég gyermetegek. Mintha nagyranőtt kisfiúk másokat ijesztgetnének azzal, amitől gyermekkorukban féltek. Persze a művészetekben mindig van valami eredendően gyermeki, ezért attól félek, hogy az emberiség felnőtt korszakáról beszélve egyben a művészet haláláról vallunk. A felnőtt művészet fából vaskarika.

- Engedje meg, hogy röhögjek! Nézze meg, mi van előttünk, nézze meg! Kocsi koci hátán. Bűz, tömeg, örület. Tudja mit?! Rohadjon meg a művészet, nem érdekel. Tiszta utakat akarok, melyeken még haladni lehet. Levegőt akarok, melyben még oxigén van. És az a véleményem, hogy sokan vagyunk, sokan, sokan!

Zoltán minden egyes sokan-ra felbőgette az autódudát. Tehette, nem egyedül tette. A közlekedés egyszerűen leállt, a motorizált munkaerők dühöngtek. Röjtöky egy szót se szólt.

- Miért nem beszél hozzám? - provokálta Zoltán szinte ordítva - azt hiszi, el lehet ezt viselni?! Egyszer igen. Havonta egyszer még csak-csak. De minden nap, sőt napszakaszban! Érti? Minden áldott nap ez van, vagy még rosszabb!! Uramisten, add, hogy a miniszterek egyszer az életben belekeveredjenek egy normális, hétköznapi forgalmi dugóba, s ki se jöhessenek onnan, míg nem szabályozzák a kocsik mennyiségét!

A professzor nevetett. Hangtalan, kemény nevetéssel, ahogy apa nevet komisz kölykén, mikor az éppen a maga kárán tanul.

- Olvasok a gondolataiban, Röjtöky - váltott szinte természetellenes könnyedségre, amire a professzor érdeklődve pillantott rá. - Itt van ez a középszerű pasas a maga izzadságszagú erőfeszítéseivel, hogy legyen lakása, autója, luxusnőként tartott felesége, gondtalannak és gátlástalannak nevelt gyerekei, akik előbb ültek repülőn, mint bilin. Megalkotta a maga szent családját, de kiborítja, mikor tömegesen találkozik a bevált sémával. Gyűlöli a kocsiját, de meg nem válna tőle, mert beleépült idegeinek egy része, s talán benzin helyett a saját vérével működteti. Ez a fővároslakó átlagelit csak tulajdonával jellemezhető, mert tulajdonságai nincsenek. Nem volt ideje egyénné válni, mint Röjtöky professzornak. Mert Önnek ugyan üres a zsebe, de összetéveszteni nem lehet senkivel. Egyedi jelenség, karakter, jellem! Az istenfáját, indulunk! Hurrá!

A tévésztár, hol a kormányt, hol a combját csapkodja örömeiben. Vezet! Röjtöky a sebességmérőre pillant, s eltűnődik, miért olyan fontos Zoltánnak a gyorsaság, ami a formának ugyan lényege, de a lényegi tartalomnak akadályá?!

- Kiszállok - dünnögi két szippantás között.

- Mikor szabad a pálya?! Azt már nem professzorom! Amit az előbb mondtam, felejtse el, nem akartam megbántani. Szavamra mondom.

- Megérkeztem - rögzíti a tudós kemény, hideg mosolyával. - Állj meg, fiú, a te szabályaid szerint.

Zoltán a járda mellé kanyarodva vár, míg Röjtöky kikászálódik. Az öregember nem siet. „Soha életében nem engedte sürgetni magát. Amikor megpróbálták kísérleteit határidőkkel ütemesíteni, hófehér levélpapíron ezt írta a Központi Bizottságnak: »A tudomány nem lóverseny.« És aláírta összes címével együtt. Azóta sem tudtak mit válaszolni neki.” - Zoltán betéve tudja Anna minden sorát, annak tükrében figyeli az öreget, aki kényelmesen álldogál, nem búcsúzik, sőt visszahajol a kocsablakhoz.

- Míg fröcsögtél, fiú, Annára gondoltam.

- Én most gondolok rá! - vigyorog Zoltán.

- Valami olyasmi ő, mint egy középeurópai O’Henry, előrántják a lappangó szindrómákat az idő dobozából, s reflektort irányítanak rá, mint varázsló a zsebkendőből lett nyuszira. A **Borús Bölény váltságdíja** például így kezdődik: „elsőre úgy látszott, hogy sikeredik, de csak várd ki a végét.” És míg halálra nevetjük magunkat, O’Henry állandóan megrovóan csóválja a fejét - ... csak várd ki a végét! Döbbenetesen megújította a klasszikus pátoszt az „ember küzdj, és bízva bízzál”-féle kivitelezés ma nem megy, ilyen vagány fasza-gyerekek kellenek, akik a világ szemébe röhögik - ... csak várd ki a végét! Egyszóval, nincs igazam a művészet halálával kapcsolatban, azt hiszem. Szervusz, fiú!

Elbocsátó intésére Zoltán engedelmesen elindul, de feje kába, Röjtöky teljesen kifordította önmagából. Szavait egyenes célzásnak veszi a **Betonhalál**-ra, melyben ő volt az a nyuszi, melyet Anna elővarázsolt. Reflektorfénybe állította a parasztfiút, akit nem izgat semmiféle atomhalál, mert legyőzte a betonhalál.

- Megírta - mormolja maga elé csüggedten -, ahogy zokogtam a kiürített Gyűrűfü határában, „olcsó ripacs a pusztuló pipacsok között” és hogy kerüljem el, hogy ripacs legyek?! Szebben mosolyogjak a nézőre két katasztrófa bemondása között? Kővé lettem a kor kövei között, mert megtagadtam magam, ahogy mások is! És lettem - kő kövön.

Belépve az egyetem kapuján, Röjtökyt a félkezű portás köszönti tisztelettel. A prof pénzt és egy cédulát halászik elő felöltője zsebéből, és az altiszthez lép.

- Ha el tud innen szabadulni, barátom, megkérem, váltsa ki a zaciból a télikabátomat. Hideg-szik az idő.

Mátyás bácsi rábólint.

- Már nem lehet felöltőben járni, professzor úr. Gondolom, este találkozunk az Attila utcában, oda meg tisztán elvi alapon sem jöhet kabát nélkül.

Röjtöky, aki már a liftnél jár, visszafordul.

- Ez jó volt, Mátyás, szívderítő! Szóval tisztán elvi alapon hozza ki a státuszszimbóloomot a zálogházból!

A tanszéken a fiatal adminisztrátor titokként suttogja a fülébe, hogy negyedórája várja az államtitkár elvtárs.

- Akkor ne teát készítsen, hanem két kávé! - bosszankodik ő is halkán a pipája mellől. - És hívja fel a kazánházat!

- Be is kapcsoljam, amíg itt van?

- Azonnal, ahogy a fűtő jelentkezik.

A professzor keskenyre húzott szemekkel lép be a szobájába. Az államtitkár egykor a tanítványa volt, de húsz éve ritkán találkoztak. Bőven látta viszont a televízióban, ahogy átnyújtja a kitüntetések, megnyitja a tárlatokat. Többször elolvasta a **Torzó**-t, melyben Anna azt írja le, hogyan vitte el a guineai slamm-láz Veronkát és újszülött kislányát, Ferenc halaszthatatlan afrikai kiküldetése miatt. Tudomása volt arról, hányféle módon akadályozták meg láthatatlan kezek, hogy Anna ezért a műért megkapja a József Attila-díjat. Tudta, hogy az államtitkár úgy néz ki, mint aki saját apja lehetne, de Röjtökyt nem hatotta meg ez az emberi rom.

- Á! Hm. Szervusz, fiú. Ki vele, mi baj van, ami estig sem várhat? Talán érint a főhatóságok racionalizálása, és most kell a katedrám? Felőlem akár rögtön itt is maradhatsz, bár ennyi éves reprezentáció után elég nehéz lesz a fejmunka...

Ferenc arca rezzenéstelen, amit tudnia kell, mindig tudta.

Sokkal nagyobbat szúrtak belé nem egyszer, s pillája sem rebbent. Ezt az öreg csodabogarat pedig kedveli is.

- Szó szerint erről van szó, Sándor bátyám. Helyet cserélünk. Elérkezett a te idő: a tudomány részesül a hatalomból. A kormány tagja leszel.

Az öregember hümmögve letette a pipáját, s megnyomta az asztalán levő gombot. Titkárnöje az izgalomtól pirosan vonult be a „fekete flanccal”, ahogy főnöke megvetően a kávé titulálta. Az államtitkár elé tette először, enyhén remegő kezekkel. Röjtöky észrevette, hogy Gittike közben fészülködött, kirúszosztta magát, és köpenyét levetette. A lány úgy botladozott a szőnyegen, olyan félszegen viselkedett, mint aki többszörös idegkezelés után most jött rá végérvényesen, hogy nem bírja a normális világ nyomását. Mikor betette maga után az ajtót, a két férfi összenézett a csészek fölött.

- Amit közöltél velem: meghívás vagy már döntés?

- Beleegyezésed szükséges. Volt most gyors egymásutánban néhány eset... Tudósok visszautasították a vezető pozíciót... Kínos, gondolhatod.

- Gondolom, noná! Miért legyen nektek fenéig tejfel? És ha én sem vállalom, mi a képlet? Nyugdíjba küldtök?

- Tekintettel arra, hogy nekem át kellennem ennek a tanszéknek a vezetését, igen. De szeretném, ha te lennél a kivétel és vállalnád odafönt. Elégszer dörgölted az orrunk alá az erőltetett ütemet, mutasd meg, hogy tudsz újat teremteni! Ha visszakozol, mindenki úgy veszi: csak ellenzékieskedni tudsz, s téled sem telik több, mint más apolitikus szemlélődőtől!

- Ezt mondhattad volna szebben, kislovag! Más-más hangnemben, így ni, hallga csak ... „Ön neutralista, professzorom, s bár magas, mint torony, semmit sem ért a politikához, annyit sem, mint hajdani polissok polgárai, a politikusok!” Avagy lágyan, szenvedőn: „Miért, miért nem arra emeled szemed te szegény egyén, kinél végre megleled télikabátod örök nyughelyét, az öröklakásod?!” És így tovább, és így tovább! De csak így, hogy szemlélődő?! Meg apolitikus? Édes fiam, ez enyhén szólva túl kategorikus! Ha érvelni nem tudsz, legalább ne zsarolj a minősítéseiddel!

- Jól tudod, Sándor bátyám, hogy ezt nem akartam!

- Tudom, tudom. Előbb volt egy korszak, mikor a szándék volt jó, de a tettek sehogysem sikerültek, aztán követte egy másik korszak, mikor a szándék még jobb, s a tettek még kevésbé sikerültek. A két korszakot azért kell megkülönböztetni egymástól, hogy tudjuk, mi a differenciálás.

- Számodra ennyire nevetséges az egész?

- Te vagy a nevetséges, fiú, nem azért, mert későn léptél a pályára, hanem azért, mert hagytad magad kiütni azoktól, akik korán léptek pályára, és őrzik a kontinuitást. Nemcsak stratégiában, hanem taktikában is! Ezt a cserét kettőnkkel, húsz évvel ezelőtt kellett volna megcsinálni. Akkor lehetőség lett volna az, ami ma csak végső szükségszerűség. Közben annyiszor csináltatok az értelemből bohócot, hogy félek: mostani elővezetése esetén is azt fogja hinni, cirkuszi porondon van.

Felberregett a telefon s Röjtöky azonnal felkapta.

- Kapcsolom a kazánházat! - csicseregte Gittike.

- Halló itt Röjtöky! Ugrin Gábor? Igen, én hívtalak, mert nem várhat estig. Az akadémián hallottam, hogy harmadik diplomád után megvédted a kandidatúrádat is. „A társadalmi struktúra megváltozásának mutatóiról”. Gratulálok, fiú. Szeretném, ha átvennéd a Társadalmi Struktúrakutató Intézet vezetését! Hogy ilyen intézet nincs? Szégyen! Várj egy kicsit!

A prof letakarja a kagylót, s Ferenchez fordul.

- Mikortól vagyok miniszterhelyettes?

- Jövő hónaptól!

Röjtöky a kagylóba: - Az intézet a jövő hónapban indul. Te válogatod ki a munkatársaidat, teljes munkáltatói jogkörrel. Szervusz fiú, szervusz!

Ferenc, aki közben felállt, s föl-alá sétált, fejét csóválva néz most rá.

- Nem fog menni, Sándor bátyám, még neked sem!

- Utólag lehet, hogy nem menne - bólint az öreg -, de nekem ez a feltételem, Ferenc. Európa-szintű vezetéshez kiművelt emberfők kellene, de nem irányelvekben, hanem gyakorlatban. Ha nincs intézet, nyugdíjba megyek, fiú! Ne feledd, hogy az én generációm még eredménynek tartja a nyugdíjat, számomra nem büntetés a pihenés!

Az államtitkár nem vitázik tovább.

- Kérlek, minderről az Attila utcában még ne szólj... Nem tudhatom, mennyit fogadnak el... Szóval, kínos.

És szinte feltépve az ajtót Gittire förmed: - Kéresse föl a liftet!

Gitta ugrik a telefonhoz, s ezzel több köteg iratot lesodor az asztalról. Röjtöky egészen Ferenc füléhez hajol.

- A kínos az, hogy az emberek még érintkezni sem tudnak a hatalom képviselőivel. Ha idejössz, bánj rendesen ezzel a lánnyal, mielőtt célracionálisod megtébolyítja. Ő tudja, hogy lentől fölfelé még véletlenül sem juthat senki hatalomhoz, porszemnek képzelet magát, tehát rá ne taposs, mert azzal már el is tapostad.

És Röjtöky visszavonulva barlangjába kulcsra zárta az ajtót.

- Kedves elvtársnő - kezdte Ferenc olyan megnyerően, ahogy tőle telt -, lekísérne a kazánházba? Tudja, sosem jártam ott.

„Meghiszem azt!” gondolta Gitta szaporábban verő szívvel, és belépve vele a liftbe az alagsori gombot nyomta meg. Nem értette ezt a kazánház-ügyet, de nem is próbálta érteni. Asztalfiókjában mindig ott lapult egy modern nyugati regény, melynek általános, szubjektív bölcsességei számára érvényesebbek voltak annál, hogy hol tart most az osztályharc a valóságban. Csak a vasajtóig kísérte az államtitkár, de érzékei ez alatt pattanásig feszültek, mintha rémes ügybe keveredett volna, s meglódulva körülötte a város fejre állt. Visszaúton kiszállt a büfénél, összedugta fejét a kolléganőivel, s negyedóra alatt az adminisztratív apparátus segítségével a rektor is értesült róla, hogy az egyetem kazánjait ellenőrzi a minisztérium.

- Ideje volt - sóhajtott a rektor. - Félfűtéssel nem indulhatunk neki olyan komoly télnek, mint várható! Bárcsak eszükbe jutna megnézni a rossz konnektorokat is!

Ugrin Gábor évfolyamtársa volt Ferencnek, s hála Annának, aki mindannyiukat megörökítette az utókornak, nem vesztették egymást szem elől a későbbiekben sem. A **Félbe maradt nemzedék** gyalázatosan találó sorai motoszkáltak az államtitkár zsigereiben, míg a mélyben botorkált a vaslétrán. „Bár tudott arról, hogy hallgatni arany, nem látni ezüst, nem hallani pedig drágakő, ő mégis látott, hallott, és beszélt. Ahogy múlt az idő, erre egyre többen felfigyeltek, mert Gábor már láttatni akarta, amit látott, megvitatni, amit hallott, megvalósítani, amit mondott. Példaképének tekintette Bernard Shaw-t, mert ő volt az, aki egy mondatban ki tudta fejezni, amit akart. Gábornak még három mondat kellett hozzá, de további lényegre töréssel nem kísérletezhetett, mert munkahelyén szerződését nem hosszabbították meg. Érdekes módon, szerződést máshol sem kapott. Vajon a társadalomirányítási alrendszere pánikba esett attól a kilátástól, hogy három mondatban meghatározzák lényegét?!”

Nem lepi meg, hogy odalent elsőként Marát pillantja meg, térdén jegyzetömbjével, amin egy sor sincs.

- A három mondatért hiába jöttél - kiáltja elébe -, nekem sem árulja el! Egyébként nézd meg, egy gramm fölös sincs rajta, olyan szívós, mint Röjtöky!

Az újságíró, aki örök harcban áll teltkarcsú alakjával, irigyen szemléli a nyúlánk férfit, aki derekán szorosra húzott overálljával olyan fiatalnak tűnik, mint húsz évvel ezelőtt.

- Dolgoznom kell - emlékezteti őket Gábor csendesen -, interjúkra nincs időm. Fűtök.

- Atyavilág! - sóhajt Mara. - Engem a kandidatortúrád érdekel, öcsikém! És nekem sincs időm! Ki vele, honnan láttad a fordulatot, és hogy éppen a struktúramutatókat kell kutatni?!

- Nincs fordulat! - veti közjük kurtán Ferenc.

- Hanem mi van, talán puccs? - turbékolja galambszelíden a szerkesztő-gárda istenasszonya. „Nemcsak mozgása, öltözete is csupa lazaság, cipője tisztaságához férhet kétség, a lába viszont tökéletes. Csakis ezek a nyúlványok különböztetik meg a szirénektől, mert hangja ellenállhatatlan, szelíd és hívogató, a mondatokat valósággal énekli, így későn gondolnak cáfolatukra, ugyan ki érvel egy dallam ellenében?” - játszik magában Anna szavaival a fűtő. Meglepi, hogy Ferenc azonnal visszavág.

- Válogasd meg a szavaidat, Mara! A toleranciának is van határa!

- Ez az állítás az én szememben még bizonyításra szorul. Én ebben az országban egyetlen határról tudok, az államhatárról. Az is hol van, hol nincs, attól függően, hogy ki akarja átlépni.

- Te már csak tudod! - nevetett a szeme közé Ferenc, és Mara hirtelen szavát vesztette.

A női csatárvonal lebénulását felhasználva az államtitkár a fűtőhöz fordult.

- Úgy tudom, Gábor, te vagy az egyetlen, aki Annával szót ért. Mondd meg neki, azt üzenem, hogy vigyázzon: Péter megszökött a klinikáról, s ismeretlen helyen tartózkodik.

Ferenc egy pillantással felmérte szavai hatását, s mint értékek mérlegeléséhez szokott ember, nem kívánt többet. Sarkon fordult, és távozott.

Az Attila utcai hat szobás „szerény menedék” társalgójába Béla kilenc embert remélt, de csak nyolc érkezett. Elsőnek Matyi bácsi, aki komolyan vette az időt világegyetében. Másodiknak Mara futott be, vidáman és optimistán az eljövendők iránt. Rögtön utána érkezett Misa és Cicamica, naivan nagyra nyitott szemekkel, hiszen fogalmuk sincs, tíz éve mi folyik az országban. Erről Mara tíz perc alatt felvilágosította őket, s hogy prognózisát is végighallgassák, ettől megmentette a házaspárt Zoltán, aki így lépett be:

- Helló, fiúk-lányok! Boldog vagyok. Jó helyen járok, ha a Boldogok Klubját keresem?

Ezután érkezett az államtitkár elválhatatlan törpe tacsakójával, melyről az ellenségei azt terjesztették, hogy mágus van a gyomrába operálva. Ettől függetlenül Béla megvendégelte a kutyát is, s mindnyájan csodálták, hogy jó étvágyal eszik.

Röjtöky és Ugrin Gábor érkezett utolsónak. Állítólag az utcán találkoztak össze, s ezt udvariasan mind elhitték. Mátyás konstataulta, hogy a professzor kabátban érkezett, Mara pedig elhatározta: addig jógázik, míg utoléri Gábort karcsúságban.

Elhelyezkedésük után Béla pincérből és házigazdából átváltott a Boldogok Klubja elnökévé.

- A Boldogok Klubjának ülését megnyitom!

Béla világfi mozdulatát karakterüktől függően másolva magasra emelték metszett poharaikat. Halk, elegáns csendülés. Korty.

- Te csibész - dünnyögte az államtitkár -, nemzetközi fogadásom sem ittam ilyesmit!

Béla állva tette meg a bejelentését.

- Könnyed fecsegésünk véget ért, barátaim. Valaki, aki nincs itt, megszegte alapszabályunkat. Ennyi a helyzet. Többel a témát túlbeszéltük. Mint választott elnökök, tudjátok: sosem éltem vissza jogommal, hogy ok nélkül összehívjam a Klubot. Döntésem önmagáért beszél vészhelyzetünkről.

- Veszélyeztetett boldogságunkról, így mondd, kérlek, a pontosság kedvéért - simított végig magas homlokán Zoltán. - Idegessé válok a veszélyhelyzet szótól, s az nektek sem kellemes!

Béla leült, Zoltán felállt. Reflektorokhoz szokott pillantása egykedvűen fogta össze a hat-szobás lakás egymásba nyíló helyiségeinek internacionalista luxusát. Holott az elnök legjobb tudomása szerint ki sem tette a lábát az országból, s hazai tájon sem járt összesen húsz helységben. Bélát Magyarország nyolcvanöt városa éppúgy nem érdekelte, mint a világon található több tízezer város. Csibészesen felnevetett, mint régen - évfolyamelső a lányoknál - valamennyiüknek ez jutott eszébe, csak neki nem.

- Azért is kimondom a nevét: Anna! Anna és megint Anna! Nem Panni, nem Ancsi, nem Annuska drága! Nem Nanuska, nem Pancimanci, és nem, Nana! Nem Te nem Ön, nem Maga! Nem az egész része, hanem a rész egésze! Anna. Hadat üzent, s mi nem tudjuk ... bocsánat, helyesbíték! - én még nem tudom megfejteni az üzenetet.

Matyi bácsi bal keze úgy csapott az asztalra, hogyha az történetesen nem füstmárvány, örök romjaiba hull. A vén portás tartós tekintélyét bizonyítva azonnal feléje fordultak, mint napra a napraforgók, megfélelkezve poharaikról, tányérjaikról, kutyáról és szomszédáról, süppedő subákról, melyen heverték, ruháikról, melyben heverték, boldogan, hogy benne heverhetnek. Hetvennyolc éves, számolt utána magában az államtitkár, én nem érem meg az ötvennyolcat sem. Virágot hoz az urnámhoz, oda helyezi a bal kezével, hóvirág lesz, azt hiszem, kemény idők szimbóluma.

- Tizenöt ember évekkel ezelőtt szövetséget kötött a boldogságra. Nem volt ez sem hülyék szövetsége, sem titkos társaság, sem illegális szervezet, sem mifene. De mert megszületett, nevet adtunk neki, hiszen a madárnak is azt mondják „madár”, ha röpül. Ha nem száll föl, akkor tyúk - pattogta éles fejhangján az öreg, egyenként nézve mindenki szemébe, mint a hipnotizőr. - Tizenöt ember egyetlen dologban való egyetértését lényegesebbnek találta a különbségeknél, így talált egymásra professzor és portás, pincér és újságíró. Ismételd el, Ferenc fiam, a Boldogok Klubjának alapító üzenetét!

Az államtitkár mélységesen nyugodt vonásain átragyogott a megszólítása fölött érzett öröm. Engedelmesen felállt, s letette öléből a tacsit, mintha pontosan tudná, hogy jobban tartanak a kutyától, mint gazdájától.

- A világnak nem lévén értelme, bármi értelmet adhatunk neki. Mi tizenöten a boldogság mellett döntöttünk. Boldogság: mindenáron!

Gábor villámgyorsan hozzátette: - Ez a mindenáron, ez itt a kérdés!

- A kérdés a nászéji felajánlkozás negyvenéves szűzlány esetében, édes fiam, de nem ez! Majd Marácska megmondja neked, tíz mondat közül hány tartalmazza a mindenáron kifejezést a napilapok vezércikkeiben.

Az újságíró hanyagul lóbálva üres kezét, mintha tiltakozna a megszólítás ellen, de azonnal reagált.

- Nézzük csak - kezdte simogató alt hangján, mely sokakat ringatott már abba a tévedésbe, hogy Marával könnyű dolguk lesz -, mindenáron meg kell védeni a békét, a szocializmust és a fejlődés menetét. A dialektika törvényei szerint pedig mindenáron fejleszteni kell a tudatot és munkatempót. Ez ötnek néz ki, Félkezű! De szakfolyóiratok nélkül.

- Első menet lezárva! - Az elnök magasra emelte a koktéلكeverőt, s megkezdte vonzó kotyvalékának szortírozását. - Ha ennyi mindent meg kell mindenáron, akkor a boldogságot meg szabad mindenáron. A béke, a szocializmus és a fejlődés menete igazolja, hogy alapszabályunk helyes, körültekintő, életképes és harmonizál az össznépi játékszabályokkal.

- Mégis csak kilencen vagyunk itt - mondta Gábor egyszerűen, számonkérés nélkül. Hangjáról eszükbe jutott Ugrin néni, akiből enyhe naftalinszag áradt, s az utolsó tíz évben nem lépett ki a szobájából. De hitték róla mindannyian, hogy ott boldog. Egy szobája bútorozatlan volt, itt tárolta az almát, mely fő táplálékául szolgált anyának és fiának. Az áringadozás éppúgy érintette őket, mint az energiaválság, gyertyafénynél olvastak, s a Klub ajándékát, a televíziót, továbbajándékozták. Hihetetlenül sokat tudtak mindenről, amiről mások nem értek rá tudomást venni. Ugrin néni minden előzetes bejelentés nélkül lelépett a negyedik emeleti ablakból, amikor a fia elvesztette az állását.

- Gábor - mondta az elnök gyöngéde fogva mulatófüsttől durva hangját -, mit tudsz te a kollektív fogyasztói államról? Meddig akarsz fölülállni az objektív törvényeken? Elmesélek minden szeretőmnek, de egyik sem hitte el az almaügyet. Sem a gyertyáidat. Sem a diplomahalmazodat. Miért akarod megérteni a három halottat, az örültet, és külföldre szakadt hazánkfiát? Hidd el, csak Anna hiányzik.

- Már akinek hiányzik - dorombolta Cicamica. És Misa pontosan tudta, mire gondolnak most mindannyian. Kirobbant belőle a düh, mely reggel óta feszítette.

- A legelső tesztnél tudtam, hogy egyszer össze fogunk ülni Anna miatt! Emlékezzetek az arányra, mikor azt kérdezte Ferenc: milyen irodalmi vagy történelmi típust választanánk hozzátartozóknak! Nyolcan választottuk felmenőnek Monte Christot, négyen Kolhaas Mihályt. Tiszta képlet a többségi felfogásról: az élet vagy a pénz adta hatalom fejőstehene, vagy az igazság oltárán hozott értelmetlen áldozat. Csak a prof. választotta Marxot, mert úgymond megtanította a világot kételkedni abban, hogy minden úgy van jól, ahogy van. Mara Joó György lánya akart lenni, „egy boldog ember lánya”! Máig feldobog a szívem, ha egy cikk alatt az ő nevét látom, és elsápadok, ha a másikat.

- Ez természetes, hiszen Anna volt az egyetlen, aki leszármazottat választott hozzátartozónak, ami önmagáért beszél - vélekedett pipája felhőjében a professzor. - „Legyen lányom Eleutheria”! ezt mondta Anna, s szavamra mondom meg is szülte őt! Rájött, hogy a hazugság korunkban életforma, s ettől kezdve csak azt az igazságot nem mondta ki, amit még ő sem ismert meg.

- Tény, hogy senki sem lehet nyugodt afelől, milyen igazságkorbáccsal kívánja megostorozni! - morogta Misa, s két koktélt kiivott egymás után. Erőt akart, provokációt, nem kvázi-harmóniát.

Ingerelte, hogy Anna nincs itt, holott attól tartott legjobban, hogy itt lesz.

- Igazságkorbács?! Elkelne, nem mondom! De Anna azt hiszi, virágokat szór, ingyen kínált igazságvirágokat. S nem érti, miért nem kellenek senkinek. Te tudsz valamilyen választ, Ferenc? - kérdezte lesütött szemmel Röjtöky, a pipájára koncentrálnak.

Mara önkéntelenül előrehajolt, valami elfojtott belső feszültségtől. Gábor azt mondta magában: „Most eldől”. Azonban nem Ferenc szólalt meg, hanem Mátyás.

- A fiam halála hatóságilag megállapított üzemi baleset volt. Anna azonban a **Partravetett hal**-ban ezt úgy írja le, mintha érzelmeimmel üzérkedtem volna, mert a fiam halálával szereztem meg a kertes házra a pénzt. Hogy lehet a következményt - mert valóban abból a pénzből vettem - okká emelni? Tán nem adnám oda mindenemet, csak élne a fiam?! És mit jelent a befejezés, hogy a halak olyan házakról álmodnak, melyben csak egy nemzedék él, mindig csak egy? A halottak után bezárják az ajtót, s nem nyitják föl sosem. Az élők új házat építenek, a régiekben pedig hallá válnak a holtak, aranypikkelyük csillog az ezeréves porban, mint a világ pénz, mellyel nevetve játszanak a gyerekek.

A Boldogok Klubja hallgatott. Nem azért, mintha nem ismerték volna a művet, hanem azért, mert nem merték megérteni.

Gábor hirtelen elfáradt, és vágyott a lángok melege után. Láta, hogy eleredt a hó, s tudta, hogy ebből baj lesz a kazánoknál, hiszen minden hőmérő rossz. Hőfokot mérek kézrátevással a szocializmus korszakában... És ahelyett, hogy ott lennének a kazánházban...és ahelyett, hogy ők ott lennének, ahol kell... ámdé, ha mindig ott vagyunk, ahol kell, mikor legyünk ott, ahol szeretnénk?

- Az én szabadságom - sej-haj -, mani-de-manipulált! - dúdolta az elnök, s finoman bokázott hozzá. - Ezt énekelte egy vendég tegnap a mulatóban. Szomorúan énekelte. Az igazgató megpróbálta elhallgattatni, de a vendég megmutatta, hogy benne van az újságban, következésképp annyiszor énekl, ahányszor akarja. Az jutott eszembe: Eleutheria görög istennő volt, nem ismerhette a manipulációt, bizonyára hatalmas ligetben állt a szobra, melyben tisztább a beszéd, és szent az írás... Szent az írás, Anna! Te szemét!

A professzor a kivert hamut gondosan elnyomta egy vörösréz tálon egy vörösréz elefánttal. Tudta, hogy ez a készlet kulcsszerepet játszik a **Pszichoszex** című marólúg hangvételő pamfletben, melyben egy boldogságot csak szexualitásban kereső pincér megnyeri a turfot, s mikor szerény körülményeiből átsétál az úgazdagba: ráesik a micsodájára egy súlyos vörösréz hamutálca, s ez által maga is tárgyá válik. Ott ül a pénze közepén, mint rakás szar a bokor alatt. A boldogság egyetlen útját ismerte, s mily gyatra útját, ha egy szimpla dísz tárgy megszüntetheti.

- Nekem hízeleg, amit rólam írt Anna - szögezte le tárgyilagosan Mara -, tudtommal én vagyok az első szocialista realista Loreley, és Gyula futása előlem Északra, „ahol a nő még nő maradt” - remekmű! Tudjátok, néha úgy érzem, valóban hordozom a „szirénbetegséget”, az alaptalan ígéreteket, a vágynélküli csábítást, egyszóval a látszatot.

- Mit mondott az üzenetemre Anna? - kérdezte hirtelen az államtitkár Gábortól.

- Azt, hogy vissza kell vonni a mindenáron kifejezést - tolmácsolta Gábor, s a Boldogok úgy néztek rá, mintha először látnák.

- A mindenáron: visszavonhatatlan! - szögezte le Ferenc -, a revoco kora lejárt. Azon kívül állítom, hogy Anna az, aki leleplezéseivel a leginkább győzni akar, mindenáron. Egyszer nagyon drágán fog megfizetni az ő bonyolult szabadságáért, ami a mindentől és mindenkitől való függetlenségen alapszik.

Zoltán sápadtan ugrott fel, s öklével belevágott az államtitkár zárt, ezoterikus arcába.

- Ha még egyszer azt hallom, hogy a szabadságért fizetni kell, szétverem a pofádat! - sziszegte Zoltán.

- Na látod, Misa, ő is pofát mond - biggyesztette le szájfénnyel csillogóvá tett ajkait Cicamica.

- Második menet vége - rögzítette precízen az elnök, s nevetve megsimogatta az asszony csillámmal beszórt fürjeit. Kedvelte szabados nőtény stílusát, azt a diadalmas együgyűségét, mellyel arra használta a férfiakat, ami egyedül érdekelte őt. Cicamica menten megérezte a rokonszenvet és felvillanyozódott.

- Mondjátok, miért nem megyünk el Annához, aki éppúgy feltalálta a maga szabadságát, mint Einstein a relativitást? Engem ugyan csöppet sem érdekel, de esik a hó, s a társaság csaknem teljesen mobilizált. Kocsikázzunk! Nos? Jó? - nézett szét Cicamica ragyogva. Arcára volt írva, hogy alkoholgőzös versenyszáguldás nélkül számára nem parti a parti, s mivel senki sem szól ellene, már irányít: - Béla vigye Marát, azon az aranyos kis Fiaton, Ferenc Dáciáján megy Röjtöky professzor, Misa Wartburgjába ül Gábor és Matyi bácsi, ő pedig Zoltán Ladáját választja, hogy útközben lecsillapítsa ezt az édes, heves, aranyos extra-fiút.

Anna az ablak előtt ült, arcát a kinti világ felé fordítva. Feszülten fordult feléjük, mikor besorjáztak a Boldogok, s még ugyanazzal a mozdulattal fel is állt. „Így szület a lendület”, mindig ez jutott eszükbe róla. Most a lámpa alatt áll, mozgékony arcán üresen tátong a két szemüreg, nincs rajta a fekete kendő, mellyel úgy néz ki, mint az igazság és jog bekötött szemű istennője. Lenyűgözve nézik a maguk fizikai biztonságából, amit nem sokra értékelnek, mert ki a fene tart számon valamit egyszerűen azért, mert ép?

- Eljöttünk - siet a probléma elé az elnök -, mert Péter nemcsak számodra veszély, Anna. Egy örült fegyvere mindenkit fenyeget.

- Mindenkit, aki fél - feleli Anna türelmetlenül, s ki tudja miért, legyint rá.

- És tényleg van fegyvere? - rebegi Cicamica.

- Már a kérdésed is hazug! - Anna a hangjába költözteti a haragot, ami a szemében izzana.

- Van fegyvere, külföldön vette. Mexikói automata pisztoly. Egyetlen golyó van benne - mondta Misa lassan.

- Neked való téma, Mara, tedd az ötödik oldalra! - így Anna.

- Nem vagyok meggyőződve arról, hogy ez szerelmi dráma - vágott vissza Mara. - Sőt, még arról sem, hogy dráma. Nem egymás ellen játsztok ti, hanem egymás nélkül. A különbség az, hogy te megtanultál süllyedve emelkedni, ő pedig nem.

- Takarodjatok innen - mondta nyugodtan Anna -, menjete a francia tengerpartra, a luxuslakásaitokba, a rafinált vendéglátásaitokhoz, mindahhoz, amit megszereztetek mindenáron! Nézzetek körül itt: ennyi az, ami nem kerül önmagamba. Én nem süllyedhetek, csak pusztulhatok, hiába akarod saját szavaimat ellenem fordítani, ez a képlet nem megfordítható, ez csak rátok vonatkozik.

- Anna - szólította hangjában sosem hallott feszültséggel a professzor -, akik meg tudják oldani az életüket, azok fegyverrel születtek a világra. De ha csak tizenötötök nézed, egyedül te voltál közöttünk ilyen, mi többiek lassan keresgeltük össze szedett-vedett eszközeinket. Volt, aki sosem találta meg, volt, aki riadtan dobta el, volt, aki beleőrült. Akik megmaradtak, ezért tudják pontosan mit jelent az, hogy miénk a jövő. Azt, hogy a miénk. Azoké, akik kezükbe tartják a jelent.

- Tehát a Boldogok Klubjának magántulajdona. És most mit csináltok vele? Eladjátok? Felfaljátok? Színeztok? Profilírozzátok? Közelébe sem engedtek másokat? Csereberéltek egymás között? Hogyan tovább, Boldogok?

- Szét kell választani a véleményt és az érdeket - inkább kérdezte, mint állította Gábor, s ma este másodszor néztek rá valamennyien.

A tacsó nyugtalanul morogni kezdett Ferenc karján, fejét az ablak felé fordítva vakkantott. Agyukba felejthetetlenül bevésődött, amint ott állt Anna az ablakhoz lapulva, mögötte a végtelenség. Igen, ez az ő háterszága, mivel a tér három dimenziójának minden talpalatnyi helyét birtokoljuk helyette, s ő tudja, hogy a térből való kiszorulása után az idő következik. És minden izma az ellen feszül, szemüregai vörösen izzanak, mintha nemcsak azt látná, amit nekik valóban látni kellene a két szemükkel, hanem azt is, amit a Klub valaha is tett és gondolt, vagy gondolnia kellett volna.

- Igen - mondta Anna, egyedül Gábor felé nyújtva a kezét, tenyérrel fölfelé, mintha átadna valamit. - A meggyőzés mércéje nem lehet az érdek. Nem tudtok elszámolni az eszközökkel, melyek szentesítik a célt. Nem tudtok mit kezdeni olyan eredménnyel, amelyhez

vezető utat szégyellni kell. A „mindenáron” egybemosott lényegest és lényegtelen, s most már olyan egyszerű kérdésben nem láttok tisztán, hogy a jelentéktelennek hirdetett jelenségek gyakorisága gyökeres változást hozott. Akinek megvalósult a jövője, annak ...

Annát ekkor érte a lövés. A Boldogok semmit sem láttak a gyilkosból, Annára figyeltek, aki így fejezte be szavait:

- ... annak nincs jövője.

Az államtitkár arra gondolt, hogy még neki kell elmondania a búcsúbeszédet a sírnál, és erre nagyon alaposan fel kell készülnie. Ezeket, az utolsó szavakat természetesen meg sem említi.

Mátyás úgy érezte, hogy most kapott valamit, amit egyáltalán nem kért. Váratlanul szakadt rá a felismerés, hogy életre ítélték.

Zoltán kiment a ház elé, s az utcán tüstént belepte a hó. Puha óriás pelyhekben esett, eszébe juttatta a meséket, időtlen lények pehelydunnáikat rázzák most ránk, talán hogy ne sikoltson a város. Tapintani vélte az apriorit, mintha ilyenkor közvetlenül érintkezhetne a megfoghatatlannal. Szerette a Bak-csillagképet, s egy visszatérő álmot őrzött róla, a kozmoszban keringő lángbolygón találkozik a lángemberekkel, akik parázspiros szemükkel lángralobbantják a szívét. Soha semmi többet nem álmodott, nem álmodó típus, szereti, hogy álmotalan. Ilyen volt Péter is, s ő egyszer meg akarta látogatni, de Péter meghalt öt évvel ezelőtt a zártosztályon.

Saxa loquuntur vagy saxa non loquuntur?! Beszélnek a kövek, vagy nem beszélnek - kérdezte magától csendesen és megfontoltan elfordult a csillagoktól.

A vázafestő

Mottó: Minden ország aszerint válik a
fejlődés részesévé vagy gátjává,
amiként bánt a szegényeivel. A
rongyosokban rejlik a világ ereje.

(Marat)

Jász Mihály 1887. november 8-án született Kecskeméten. E napon a párizsi munkások száz-ezrei kísérték utolsó útjára Eugen Pottiert, az Internacionálé íróját. A pap nélküli temetésről, hol ezrek énekelték a „Föl, föl ti rabjai a Földnek” történelmi jelentőségű dalt, tömör gyűlölettel emlékezett meg a világsajtó. A Föld lassan forgott harminc fokos dőléstengelyén, s mit sem törődött azzal, hogy rajta a múltat kívánják végképp eltörölni. Ezzel a múlttal nagyon sokan tökéletesen elégedettek voltak, s a ritka szép őszen még idényben maradt a Riviéra, San Remo és Velence.

Jászéknál azonban tökéletessé vált a tragédia: az anya belehalt a szülésbe, s az apa szíve meg-
hasadt felesége halálától. A születésekor árván maradt gyermek gyámságát az Öregtemplom
öreg papja vállalta, sűrű fejcsóválások között. Lelke Párizsban járt, és képtelen volt elhesse-
getni a gondolatot, hogy Père Lachaise-ben túl sok a kivégzett kommunár, túl sok a szentelet-
len föld és a felemelt ökök.

Az öregúr szenvedélyesen gyűjtötte a ritka vázákat. A kisfiú életére mindenféle ígénél jobban
hatott művelt gyámjának esztétikai környezete. A vázák előtt órákig tudott állni moccsat-
lanul és szótlánul. A kérdésre, hogy miért tetszenek a vázák, a lassan fiatalemberré serdült fiú
így felelt: - Mert hatásuk betölt. Az igazságot nem ismerhetem, a vágyon elvész, az élet
elmúlik. Csak a szépség örök.

Gyámja nem vitatkozott, de csendesen letett arról, hogy utódját nevelje ki a fiúban. Fazekas-
mesterséget taníttatott vele, majd tanulmányútra küldte elsajátítani a finomabb kerámiák és
porcelánok festését. Mire a fiatal mesterember hazatért, apja helyett apja már nem élt.
Mindenét nevelt fiára hagyta, aki észrevétlenül foglalta el örökségét a parányi házban. Jól
dolgozott, de nem hitt az életben. Génjeiben kozmikus idegenkedés bujkált a rákényszerített
primitívségtől és igénytelenségtől. Mikor adó fejében kénytelen volt megválni egy tengerkék
perzsa vázától, rájött, hogy nem bírja elviselni a szépség hiányát. Ezen hosszan eltűnődött, és
1910-ben, mikor kitört a Halley-üstökös-pánik, nem ijesztette, hogy itt a világ vége.

A Halley-vész igazi istencsapásnak bizonyult: az emberek pénzzé tették mindenüket, bevetet-
ték magukat a hegyekbe, szigetekbe, szittyókba, ligetekbe és ettek, ittak, szeretkeztek. Így
várták terheiket lerázva az Ekpürósziszt, mely persze késett. Az önmagukat ily módon ki-
semmizők az üstökös elvonulása után vagy hazatértek, vagy elaludtak örökre, önmaguk felett
gyakorolva ítéletet. Jász Mihályt vonzották ezek a misztikus örültek. Nem bánta volna, ha
igazuk bebizonyosodik, de ellenkezője sem lepte meg. A századot nyitó önpusztítási hullám-
ban megsejtette a szimbólumot. Beállt temetni a kecskeméti vecsernye csaknem négyszáz
halottját. Itt találkozott egy fiatal lánnyal, aki egy vázát szorítva keblére állt halott szülei
fölött. Mind a lány, mind a váza olyan csodálatosan szép volt, hogy a fiatalember nem sokat
gondolkozott: feleségül vette Ratibor Helént, aki 1913-ban négyes ikreket szült. Négy fiút.
Ezek a fiúk pedig olyan gyönyörűek voltak, hogy minden halandónak megjött volna az élet-
kedve, ha rájuk néz.

Jász Mihálynak nem volt ideje fiaira nézni, mert kitört az első világháború, s behívták katonának. Ment, és magával vitte Helén vázáját. A lövészárkokban kézről kézre járt ez a tárgy, s ím itt, ahol vérrel írták a törvényeket, ahol srapel és gránát képviselte a pusztító realizmust, ahol gyámoltalanná vált a bátor, és kimúlt a világhumor, ahol több elme betegedett meg négy év alatt, mint addig együttvéve, ahol a halál volt a legpokolibb improvizátor és az ember legfőbb jelzője lett az ex - nos, ebben a világban épségben maradt a váza és posszesszora, Jász Mihály. A paplakot s a többi vázát elsöpörte a Vörös Kacaj.

De Helén és a négy fiú Kun Béla nagy szociális kísérlete eredményeképpen a Kohári-birtok ispánházában várták Mihályt. A katona még lövészárkok-barátságaiból tudta, hogy őfelsége, a szocializmus farkast fogott Európával, s ennek a korai triumphusnak jó vége nem lehet. Maga-verte vályogból csinált egy kunyhót, és átmentette családját a szegénységbe. Mire a kommunista influenzára rálicitált az ellenforradalmi bubópestis, a Jász családot épphogy élni hagyták a vezéri svádától habzó békefarkasok.

Mihály egyre a vázát nézte, és tovább verte a vályogot egy kis fazekasműhelynek. Helén egyre a gyerekeket nézte, és levelet írt sűrű könnyhullások közepette. Egy nap hatalmas, gyors és kényelmes autó állt meg a Jász-porta előtt, benne Oppeln Jankával, Helén anyai naganyjával.

A Jász-ikrek bámészan nézték, ahogy a gazdag, csupacsipke úrinő magához öleli zokogó anyjukat, s csevegnek valami pattogó-ugató kutyanyelven. A dundi dáma megetette a gyerekeket, mégpedig haladéktalanul, nehogy a szeme láttára haljanak éhen. Ezután fürge lábain begurult a szikár megszállott műhelyébe.

Mitől születik a szimpátia? Megfejtethetlen. Jász Mihály úgy érezte magát, mint akihez a kőszobor eljön vacsorára, s az ilyen találkozáshoz még nincs föltalálva a koreográfia. Oppeln Janka pedig a falba oltárként beépített vázát mérte föl, s a mindentfelfogás gyorsaságán edződött fokozott képességeivel megérezte, hogy új típusú emberrel áll szemközt. Rámutatott a vázára, s így szólt: - Feltételezem, hogy ettől a vázától nem válsz meg semmi áron. Egykor az enyém volt. Afrikából hoztam, egy Alsó-Nílus menti sziklasír vagyont érő ritkasága. Bár fáraók készítették, máig elemezhetetlen arany-ezüst ötvözetből, a neve modern: Elektron. Lányomnak, Helén anyjának adtam nászajándékkul. Gondolom, jelen helyzetünkben két eset lehetséges: vagy visszavásárolom és a kapott pénzt kamatoztatva eltartod családot, vagy megtartod a vázát, de ez esetben elviszem a fiaidat.

- Mind a négyet? - csodálkozott Jász Mihály.

Oppeln Jankának tetszett a kérdés. Végsőfokon üzletasszony volt, s nem szerette volna, ha egyetlen unokájáról azt az anekdotát kellene elmesélnie: az igazság elvette a becsületét, de magtalanok voltak, s csak a hírük maradt meg. Eddig még nem jutott olyan helyzetbe, hogy dédunokáiért alkudozzék, de felkészült rá. Utazótáskájából még három vázát emelt ki, egy hindu, egy japán és egy inka műremeket. Jász Mihály gyönyörködve vette kezébe egymás után, s hallgatta a pergő nyelvű magyarázatot. A hindu váza Szent Tehenek lelkét hivatott őrizni. A japánok az igazság edényének tartják a vázát, s a virágok elhelyezése benne tisztelgés, ezért külön művészeti ágat teremtettek hozzá, az ikebanát. Az inka váza vörösarany, a chamayhuarisca, azaz perui farsang idején még a múlt században is vért ittak belőle. Vért, ami az aranyból is értékesebb. - Úgy van - bólintott Jász Mihály - ezért csak egy fiamat viheti el. Csak egyet!

A dédinek leesett az álla, megpróbálta ecsetelni a pénz hatalmának jelentőségét a karakterek kialakításában, s nem hagyta ki azt sem, hogy véleménye szerint az új országhatárokon belül maradók előbb-utóbb éhen fognak halni, de Jász Mihálynak pillája se rezdült.

- Az már úgy van, hogy amihez szokott Jancsi, azt cselekszi majd János. Ha nem lesz mit enni fiaimnak, akkor majd füvet legelnek. A csalánleves nevelő hatását rajtunk már kipróbálták a háború Banditenführerei. Régen rossz, ha valaki azáltal akar többé válni, hogy többet birtokol. Holott ez csak a javak helyzetének változtatása, de nem az ember lényegének változtatása. Akinek száját szordínóval látja el a nyomor, hamarabb megtanulja, hogy az életének egyetlen korszaka van a földön: a jelen korszaka. Ebben a jelenben benne van a kezdet és a vég, az alfa és omega, s ezek a vázák valamikor az alfában keletkeztek, s lám, megérték az Omega-pontot. Megérnek tehát egy embert. Vigye Eriket, s nevelje a saját hite szerint.

Az öreg hölgy felismerte a végszót és távozott. Mit mondhatna egy milliomos az olyan életanalízisre, mely a biológiai előretörés századával befejezettnek tekintve a mindenható tőkétől a csalánleveshez apellál. Hallotta, hogy létezik egy tan, melyben a létért való individualista küzdelmet az életről való kollektív gondoskodás váltja föl, de véleménye szerint ez nem anastrophé, hanem katastrophé. Nem kibontakozás, hanem pusztulás. Vitte a nekiadott fiút, s Erik von Oppelnt a kor legbrutálisabb mágnásainak egyikévé nevelte. Míg Janka élt, Eriknek minden este el kellett mondania a nagy lehetőség alapszabályát: - A legnagyobb lehetőség a fegyver. A fegyver mindig állami monopólium. A monopólium nem versenyalapú, hanem konkurencia alapú, az ellenzéknek nem legyőzni kell, hanem megsemmisíteni.

Gondolatait hamarosan továbbfejlesztették, s Nürnbergben olyan államról álmodtak, melynek lényege a fegyvermonopóliumok szindikátusa. „Az ilyen állam feje a világ ura, s polgárai felsőbbrendű emberek” - recsegte egy jellegzetes fejhag a világ valamennyi humanoidját provokálva.

Míg Janka és dédunokája ebben az extatikus egyetértésben élte és formálta a világot, Jász Mihály alig lépett elébb. A kapott vázákat nem adta el, családját saját kerámiáinak értékesítéséből próbálta eltartani. A valóság viszonyainak közvetett láttatása legelőbb a történelemhez vezette el. A Jász-váza magabiztosan vált híressé a harmincas években, lévén mindegyik egyedi darab. A mester ráfestette vázáira az egész magyar történelmet, a csodaszarvast kergető Hunor-Magor hordáktól a vérszövetségen alapuló honfoglaló törzseken át az Árpád-házi királyokig. Már az Anjouknál tartott, mikor kitört a második világháború.

Helén sűrű könnyeket sírt fiai behívójára, s kérve kérte férjét, váltsa meg a fiúkat. Jász Mihály tudta, hogy a világ pokolian eszes emberek keze között manipulálódott, s nincsen olyan szárnyakon röpdülő bíróság, mely felmentene bármely katonát. Mégis fogta az inka vázát, s elindult könyörögni. Emil fia fölöttese Koháry herceg leszármazottja volt, s a földesuraként kezelte a mestert. Amikor meghallotta, miről van szó, felbőszült.

- Jász Mihály, maga rosszabb, mint egy kommunista, maga szentimentalista és idealista szerves anyag. Itt világrendszerek összezsapásáról van szó, arról van szó, hogy értéktelen szerves egyedekkel értékes szerves anyagokat szerezzünk. Maga ezt nem érti, kérem. Köszönje meg, hogy levegőnek nézem, s nem viselkedem à la retorzio.

Ezzel Koháry gögösen lezárta a témát, s Emillel és teljes hadtestével együtt hősi halált halt Sztálingrádnál.

„Csak az vihet előre, ami visszafordíthatatlan” - üzenté Emil övéinek. „Jaj annak az országnak, melynek hősökre van szüksége” - sírta Helén. Emil dögcédulája láttán az anya agyon dolgozott teste megroppant, bőre színe megváltozott. Magatartásában gondolatszünetek álltak be, ilyenkor fogalma sem volt róla, hol van voltaképp. Néha dúdolt, de csupán annyit: „Ne akkor énekelj, mikor elindulsz, hanem amikor visszatérsz”.

Jász Mihály ekkor fogta a hindu vázát, és Erhard fia fölöttését kereste fel. Kétségek gyötörték, s nemcsak a vázát tette a katonatiszt elé, hanem idézve János Jelenéseiből az Utolsó Ítélet sorait citálta: „a halál és a pokol is kiadá a halottakat, akik önálok voltak: és megítéltetének

mindnyájan az ő cselekedeteik szerint.” Faragó figyelmesen hallgatta, s nagyon is egyetértett az utolsó ítélettel. Azok közé a katonatisztek közé tartozott, akik rávették Horthyt a kiugrási kísérletre, tehát esze ágában sem volt megválni olyan katonájától, kiben megbízhat.

- Nézze, maga kedves jazyg stratégia, a Föld előbbrevitele túl nehéz feladat, s túl soká tarthat, ha kevesekre bízzák. Erhard velem marad, s én majd elszámolok ezen cselekedetemért az Úristennel. Maga vállalja egyelőre ugyanezt a felelőségénél.

Erhard valóban Faragó bizalmi embere lett, s a fiú beleszeretett a katonaéletbe. Ám az 1944. október 15-i magyar különbéke kísérlet tragikus kimenetele láttán fölöttese mintegy önkorrekciót gyakorolva alkalmatlanná nyilvánította a fiút, hogy megmentse a felelősségrevonástól. Nem titkolta Erhard előtt, hogy ezt apja kérésére teszi. Erhard dühtől fuldokolva kérte ki szüleitől, hogy életébe beavatkozzanak. Hátat fordított a szülői háznak, s eltűnt a „második halálnak” nevezett korszak alvilági elemei között.

Harmadik fia, Imre nem adott lehetőséget semmifajta kiváltási kísérletre. Már a háború kezdetén illegalitásba vonult feleségével, a kommunista pártban nagy tekintélynek számító Ernával együtt. Partizán lett, majd csatlakozott egységével az előrenyomuló szovjet csapatokhoz. A háború alatt az ő lányuk, a nagyszülőkre bízott Boglárka volt Helén örömeinek forrása. Imrének még egy lánya született a háború után, Alexandra. Vele a nagymamának nem maradt ideje megismerkedni.

Az 1945-ös Szövetséges Ellenőrző Bizottsági határozat értelmében, az 1946-os évben fél-millió német nemzetiségű lakos volt áttelepítendő Magyarországról Németország amerikai megszállási övezetébe. Mivel Ratibor Helén az 1941-es népszámlálási listán németként szerepelt, csatlakoztatták a kitelepítendőkhöz.

Jász Mihály némán figyelte felesége tétova búcsúmozdulatait. Ez a két ember sosem beszélt sokat, de szemükben apokaliptikus esszé gomolygott az elválás gondolatára. S míg az asszony a maga készítette díspárnát simogatta, melybe belehímezte kedvenc macskája alamuszi pofáját, férje fogott egy ásót, és elásta a vázákat. Ő csomagolta össze mindkettőjük motyóját, s ő válaszolt Ernának, aki azt bizonygatta, hogy ezt az önkéntes csatlakozást nem teheti meg az apósa.

- Már miért ne tehetném? Az országnak mindegy. Nekem pedig nem hazám az az ország, ahol a jövő nem képes megszületni, míg a múltat meg nem ölik.

És a két öreg kéz a kézben szállt föl a teherautóra. Helén még megcsókolta az ajtófélfát, férje viszont vissza se nézett. Imre magasra emelte Boglárkát, s a gyermek, aki nem értett semmit, szívet tépően sikoltozott: - Ne menj el, nagymama! Nagypapaaa...!

S míg Helén zokogva integetett, Jász Mihály útítársaikhoz fordulva összefoglalta eddigi történelmi tanulságait.

- Alig múlt el a „piszkos zsidó” korszak, most jön a „rohadts sváb” korszak. Nagy reform, mondhatom! Az emberek parazita része járványszerűen terjed, s abból él, hogy kényelmes ötleteket eszel ki egy-egy embercsoport megölésére. Ha ez így halad, egyszer megérjük, hogy beszámozzanak bennünket, és halálra ítéltetik minden tizedik, hetedik, negyedik. Miért? Mert ő a tizedik, hetedik, negyedik és kész. Miért nem harmadiknak született?

- Nevem Grósz Ottó - emelte meg a kalapját a teherautó sámliján egy nevető szemű férfi. - A családom - mutatott körbe büszkén. - Mert nálunk is együtt maradt a család. A muter, fater, Helga, a nejem. Fiaim Lajos, Karcsi, Gyuri. Most kamaszkodnak, s a legelső, amivel találkoznak az állam titkai közül: a bűnbak kijelölésének ígérete. A szempontok változhatnak, nemzeti képzeletünk soha. A magyar állandóan saját lehetőségei alatt van, igaz, fater?

- Az igazságot mi kicsik vagyunk fenntartani. Ahhoz nagy nemzet kell - tűnődött az öreg Grósz. - Egy nagyon nagy nemzet.

- Füttyölök a nemzetre - mondta nyugodtan Jász Mihály. - Minden nemzetet csak az a kérdés érdekel, amit maga tesz föl a történelemnek. Hogy a mi kérdéseinkben mennyi az igazság, nem tudom megítélni. De azt, hogy történelmi kérdéseink híjával vannak minden szépségnek, azt be tudom bizonyítani.

S míg a kitelepítettek kocsisora összeállt egyetlen nyugat felé tekergő óriáskígyóvá, míg tragédiák tömege tombolt körülöttük a családok részekre hasításával, ebben a kocsiban saját sorsuk fölé emelkedve a pillanatnyi létnél súlyosabb dolgokról beszéltek, így nyugalom honolt.

Éjszaka érték el a határt, de korántsem sötétben. Hatalmas fényszórók mellett fegyveres amerikai katonák végezték az optálást. A Grósz fiúk figyelmesen rögzítették friss gyermekszemeikkel a magabiztos szupermeneket, akikből sugárzott a nyugati félteke embereire jellemző lelki fapofa és túltengő energia. Egyikük hirtelen belemélyedt a papirosaiba, intett két katonának, s egyenesen kocsijukhoz sietett.

- Erhard Ratibor, az amerikai hadsereg legalkalmasabb katonája, az abszolút jenki üdvözlí önöket - vigyorgott rájuk.

- Fiam! - sikoltotta Helén, s karjait kitérve valósággal kizuhant a kocsiból. Mire Erhard elkapta, már nem volt benne élet.

- Tudtam, hogy nem képes elhagyni ezt a földet. Azért jöttem vele. Minden befejezés nehéz. Add vissza őt nekem, Erhard Ratibor. Semmi közöd hozzá, még ha megszült is egyszer, még ha nevébe bújtál is. Magad teremtetted magadat másodszor, ezt az életet éld nélkülünk.

A „jenki” bólított. A halottat apja ölébe helyezve haladéktalanul intézkedett, hogy ez a merő tévedésből, merőben magyarokból álló teherfuvar visszafordíttassék. A Grószok és Jász Mihály némák maradtak, míg tartott az éjszaka. A nap első sugarainál megálltak, és eltemették Helént. A nyitott sír, a felkelő nap, váratlan visszatérésük a haza földjére, a hirtelen feltámadt szél, mely rágorgette a halottra az első rögöket - mintha ott lent az a mozdulatlan türelmetlenül húzná magára a nyugalmat - mindnyájuknak feledhetetlen maradt. Grósz Ottó mondta el az ónémet fohászra mintázó búcsúimát:

Porból lettél, légy hát újra por,
Isten veled, Helén Ratibor!
Nyugszol kínjainknak száraz tengerén:
Mentsd meg lelkeinket Ratibor Helén!
Míg hazatértél, minket hoztál haza.
Legyen könnyű e föld néked, Ósanya.

A sátorponyvába takart test fölött elegyengették a földet, és szikladarabokat hengerítettek rá. Nem siettek. Bizonyos értelemben ezen a hajnalon valamennyiük lelke átrétegződött. A halál, a nagy Hége-mon pedig ráült a sírra, s egyszer csak nem mertek többé a közelébe menni. Beljebb mentek az erdőbe, s forrást találva a fiúk indiánüvöltéssel fürödtek. A felnőttek reggelihez terítettek békésen, csöndesen, mind egymás, mind önmaguk számára kiismerhetetlen indulatokat leplező fegyelemmel.

Jász Mihály visszaköltözött vályogműhelyébe, de a vázákat nem ásta elő. A korszak nem győzte meg, mert a terhek lerázása helyett a terhek növekedése történt. S bár dúlt a hidegháború, az emberek egyre szenvedélyesebb hangon beszéltek, gejzirként szökött magasra a politikai hőség. Imre és Erna tanultak, fizikusok lettek, és felköltöztek a fővárosba. Am egy éjjel Boglárka és Alexandra kopogtatott nagyapja ablakán. A gimnazista a kisebb kezébe

kapaszkodott, s zokogva mesélte nagyapjának, hogy szüleit letartóztatták, mert azt állították, hogy gyengül az energia. Az öreg nem értette. Tudott a koncepciók perekről, meg is volt a véleménye, de hogy mi köze mindehhez az energiának, képtelen volt felfogni. Másnap figyelmesen hallgatta Dulles amerikai külügyminiszter beszámolóját: „alapvető elhatározásunk, hogy elsősorban nagyarányú megtorlókéességünkől kell függenünk, ezt haladéktalanul kell alkalmazni, általunk választott eszközökkel és helyen.” Ez az eszköz pedig a Nautilus volt, a világ első atommeghajtású tengeralattjárója. Az atompatt egyensúlyállapota felborult, döntő halálfejsze született. Jász Mihály Verne fantáziájának szórakoztató termékeként ismerte meg a Nautilust, és soha nem hitte volna, hogy bomlott elmék bizonyítási kényszer eszközeként beleszólhat fia életébe.

Imre és Erna tényleges és végzetes veszélyben volt, mivel számításaik nyugati fizikusokéval vágott egybe egy olyan történelmi érában, mikor Nyugaton hasonló okokból villamosszékbe ültették a Rosenberg házaspárt. A vázafestő lelke mélyén büszke volt, hogy fia az atommáglyák, atombombák, atomfegyverek korában figyelmeztetni mert az entrópia következményeire.

„A radioaktivitás csak lassíthatja a Föld gyors kihűlését, de nem akadályozhatja meg. Minden energia gyengül, az energiahordozók kimerülőben vannak, a bioenergia pedig azonnali és döntő veszélybe került. Esmére, nemzetre, rendszerre való tekintet nélkül a Földnek mint bolygónak egységesen kell megoldani a jövőt.”

Ez az utolsó mondat volt a vádpont. Mi az, hogy eszmére, nemzetre, rendszerre való tekintet nélküli megoldás?! Jász Mihálynak sokszor eszébe jutott, hogy e történet többi résztvevői egyes részleteket bizonyosan másként mondanának el. Hiszen nincs két ember, aki azonosnak látna ugyanazokat az eseményeket. De a maga részéről elvégezte az összegzést: nagy eszmékhez nagy emberek kellenek. Míg ez az elv nem válik uralkodóvá a társadalomtudományban, addig az élet minden más területén minden nagy gondolat csupán útlevele a másvilágra.

Csaknem két évig húzódott a magyar fizikusok „előzetes vizsgálati fogsága”. Semmit nem tudtak a külvilágról, míg egy nap Erhard Ratibor nyitotta ki Jász Imre cellaajtóját.

- Gyere keblemre Emerich, te elfuserált partizán, de pszichiátriai esetek gyöngye! - vigyorgott Erhard, s ölbe kapta elgyöngült testvérét, csakúgy, mint egykor anyját. - Ne kérdezd, hogy kerülök ide, mellesleg ejtőernyővel, ne kérdezd, hogy mit keresek itt, mert nem is itt kéne lennem, hanem Szuezen. De hát Erik von Oppeln rám bízta: vigyelek ki a kutatóintézetébe, s bizony mondom, öcsi, ki is viszlek!

Erhard vitte Emerichet, Emerich vitte Ernát, s Erna vitte a lányait. Az 1956-os forgószelel után Jász Mihály teljesen egyedül maradt. Előásta a vázáit, s a Himalája havánál fehérebb hindu remekre ráfestette a maga szemével látott Apokalipszist: az emberek, az örökké a felkelő napba szerelmes emberek futását keletről nyugatra, míg a bolygó kibillen harminc fokos tengelyéből, s új irányba dől.

Mikor ezt a vázát festette 69 éves volt, s még harminc évig élt. A három évtized alatt eddigi országos híre világhírré nőtt: önmagához mért nívófejlődése beláthatatlan volt. Az öreg mester keveset törődött saját fejlődésével. Létrehozta mesteriskoláját, s hamarosan vagyonoakat fizettek a kecskeméti kerámiáért. Az aggastyán működése paccariscává avatta szülővárosát, ahonnan a politika és gazdaság mellé innen volt hallható az ország harmadik szívhangja, a szellemiség.

Míg megpróbálta megőrizni a szépséget az egyre durvuló világban, meglátta Nyugat degenerálódását, a felszín csillogása mögött a jól eladott bővít. E tünet veszélyét saját vázáin a maga teremtetette festékekkel, színekkel és formákkal beszélte el. Megfestette Erhard Ratibor halálát a vietnami szarvasvadászaton, és Erhard fiainak halálát az iráni invázió pilótáiként. Meg-

festette Erik von Oppeln förtelmes betegségének fázisait, és rettentő vegyi fegyvereinek áldozatait Bhopalban. Megfestette Emerich Jász kibernetikai robotprogramjának társadalmi reform nélkül létrejövő technikai végeredményét: a munkanélküliek milliónyi öklét, amint Eugen Pottier dala száz év késéssel átjut az Atlanti-óceánon, s mint kísértet járja be Amerikát. Megfestette Ernát, mint milliomosok eljellemtelenedett játékszerét, és Boglárkát, kinek kiürült szemeit egy izmus tölti fel: a terrorizmus.

Reményt csak Alexandra jelentett számára, aki közölte nagyapjával, hogy nem akarja látni többé sem Amerikát, sem Európát, és csatlakozott az Axel Bergről elnevezett kutatócsoporthoz. Alexandra szemei smaragdzöldek, s e látó szemeknek csücskébe túvel karcolták bele a reményt.

Mikor élete 99-ik évében újra Föld-közelbe került a Halley-üstökös, Jász Mihály volt talán a Földön az egyetlen, aki a csernobili katasztrófát az egykori betlehemi csillag csóvájának sújtó lángjával hozta kapcsolatba. És azt festette meg, ahogy az emberek szívében felébred a szánsalom, s elindulnak segíteni nyugatról keletre. Ezt a fordulatot az elektronvázára festette, s azt adta címéül: „Ezüstkor”. A huszadik századra vetülő acélemberek árnyékából emelte ki a kort vele, művészi ítélete szerint az emberiség vaskora véget ért.

1986. november 8-án, mikor születésnapján Kecskemétre hagyta vázagyűjteményét, a meghívott szakértők homlokát finom verejtek lepte el, s bevallották, hogy feladatuk meghaladja képességeiket. Felbecsülhetetlen értékkel álltak szemközt. Jász Mihály úgy látta: az órájukra néznek titkon. És órájára néz a tiszteletére kivezényelt Kodály-kórus, a felköszöntő úttörők, a kecskeméti városi tanács, és siet mindenki a jó ég tudja hová. Egy váratlan mozdulatot tett, melytől a teremben mindenki bennszakadt a lélegzet. Olyan volt, mintha el akarná pusztítani műveit. De nagyon jól látta a rémületet, amit keltett, a félelmet, hogy művei eltűnnek. Elmosolyodott, s mindössze úgy fejezte be mozdulatát, hogy meghalt.

Augusztusi hölgyek

Régóta a levegőben lógott, aztán ezen a nyáron kitört a balhé.

Úgy kezdődött, hogy július utolsó napjának késő estéjén váratlanul beállított Klára, a helybéli nyugdíjas védőnő apához. Apámnak nevezem Kont Miklóst, a szilvásváradai erdészt, bár egyszerre volt apám is, anyám is, mivel a vérszerintiek kissé meggondolatlanul vezettek a bükki szerpentinre, s halálukat lelték az egyik kanyarban. Engem megmentett a pólya és egy faág, amin fennakadtam. Onnan szedett le Kont Miklós, mint egy visító gyümölcsöt, és többé el sem engedett maga mellől. Szerencsétlenségemben ez piszok szerencse volt, egyetlen rokonom sem élt már, intézet lett volna a sorsom, helyette boldogan élek apával immár tizennyolc éve a Szalajka-völgyben. Ide jövök vissza, ha elvégzem az erdőmérnököt, márpedig elvégzem, mivel kezemben a felvételi papír, és sokat tudok az erdőről. Ezen a völgyön kívül más nem is érdekel, olyan vagyok, mint apa, de tényleg. Néha azon tűnődöm, jól jönne nekem is majd egy ágrólpottyant fiú, mert a nőktől óvjon meg az ég, vagy aki tud. Ennyit magamról, hogy értsék, amit mondok.

Szóval apa a fonott hintaszékben sörözött a barkás agancs alatt, mely nemesi címerként ékesítette a ház falát, legalábbis az ő szemében. Klára azonban dühtől ékes pillantást vetett a trófeára, és még fintorgott is. Ez apát a szokatlan időpontnál is jobban elképesztette.

- Valami baj van, Kaláris? - simogatta meg szavaival vendégünket ösztönösen, mert érezte a metsző tekintetben a metsző szavak viharának előszelét. - Ül le, kérlek, miért kell ezt külön mondani valakinek, aki harminc éve a barátom?

Tovább szopogatta esti söradagját, mást nem akart mondani. Az erdő tömörségre és tartalomra szoktat, nem tűri a fecsegést, pletykát, semmitmondó társalgási fordulatokat, a divatosan kommunikációnak nevezett szájtépést. Az erdő csak annak beszél, aki hallgat. Klára szélesen hátracsapta rövid ősz sörényét, s elszántan állva maradt.

- Nem ülök le, mert közlendőm után lehet, hogy kidobsz. De valamit tenni kellett, és úgy gondoltam, ki más tegye, ha nem én? - harsogta Klára.

- Eddig értem - biztosította apa, s poharába mosolygott. Mióta ismerte Klárát, nem egy ilyen bevezetőt hallott, igaz, korántsem éjfél előtt egy órával.

- A levelek megírása után rögtön szólni akartam neked, s megsajnáltalak, mert gyanútlan, jó ember vagy, Miklós, de tegnap Gyöngyi sírva ment a kúthoz ... és akkor azt mondtam: nem élünk erdőben!

- Figyelek! - jelezte apa barátságosan, melegen.

Együtt szoktak túrázni, s mindketten úgy ismerték a szélfútt riolittufákat, kőkaptárakat, az ördöggerincnek nevezett magányos kőszirteket, mint a tenyerüket. Több kötötte össze őket laza barátságnál, hiszen nem egyszer voltak egymásra utaltak. Belenyomtam az öreglányt egy székbe, és sört töltöttem neki.

- Bele a közepibe, Klári néni! - biztattam kicsit szorongva, ugyanis öregemmel ellentétben sejtettem, hogy miről van szó. Nem tévedtem. Ahogy felhajtotta az első poharat, vendégünk belekapaszkodott az illanó hatásba, mint fehérlófia a griffbe, s egy szuszra kipakolt.

- Holnap jön a húgod meg a lánya. Tudod hogy hívják őket a faluban? Az augusztusi hölgyek! Tudod milyen hangsúllyal? Ami kifejezi, hogy Ibolya Bongor Ignác, Rózsa pedig Kusper Vince szeretője. Legalábbis ez volt a tavalyi képlet. De felkavarták Berzi Jancsi és Szücs Pista házasságát is, csak őket ejtették a telivérebbekért.

- Neked elment az eszed, Klára! - komolyodott el az öregem, de látszott, hogy néhány dolog helyére zökkent benne. Nyilván egy rakás apró jelet nem értett, s ahogy én ismerem, valószínűleg magát hibáztatta érte, mint a régiek általában. Elnézett az erdő felé, ahol egyetlen levél sem mozdult. „Szegény fák, megdermedtek a hallottaktól!” - fogadom, ezt gondolta. Valóban különös, hogy az erdő mindig csendesebb, ha történik valami. Mintha susogás helyett fülelne.

- Nem bírtam elviselni, hogy csendes-ház helyett „agancsol-lak” felszarvazó üzemnek csúfolják az otthonodat - vallotta Klára. - Mindent megírtam a férjeknek, s ha ismerem az emberi természetet, holnap vagy négy vendéged lesz, vagy egy sem!

Az utóbbi persze csak a reménye, ezt rögtön tudtam. Rózsa és Ibolya nem az a természet, akik föladják egy kis leleplezés miatt. Ezt csak olyan naiv lélek hihette, mint Klára, s még apa is felvidult tőle.

- Csak nem képzeled, hogy Marcell meg Krisztián bezárják őket, mint a középkori lovagok? - nevetett fanyarul. - Az a gyanúm, Kaláris, hogy a leveleden mindkét helyen jót szórakoztak a rovásunkra. Elfelejtetted, hogy a húgom mindössze negyvenöt éves, a lánya hússzal kevesebb! Az ő korosztályuk nem Lady Chatterley-n nevelkedett, ez nekik blöddli!

- Bravó, apa! - nem bírtam megállni, hogy ne villogjak bele -, az biztos, hogy ma a szex nem hiánybetegség!

- Szerintetek ez is szempont? - csúfolódott Klára -, őszintén szólva én számba sem vettem. Az emberek érdekelnek, nem a pózaik! És ha Marcell meg Krisztián esetleg üres pózörök is, amiről mellesleg nem vagyok meggyőződve, biztosítalak, hogy Gyöngyi és Regina nem az. Ez a két asszony szenved, és tele van gyűlölettel irántad!

- Irántam? - méltatlankodott apa -, ez olyan butaság, mint ellenség helyett a fegyverét gyűlölni. Nem én, és nem a házam hibás abban, hogy Gyöngyi sírt a kútnál, Regina meg ott, ahol nem látják! Miért nem védik meg, ami az övék? Vagy veszik el ők is, ami a másé? Vagy mittudomén, hogy szokás ezt manapság? Te mit gondolsz, Sáska?

Ezt a nevet a falu közös erővel ragasztotta rám, mikor még betojós voltam. Helyre kölyök lehettem: „felzabálja mindenki szeretetét, mint egy sáska!” Ritkán vagyok nekik Kont Laci, az biztos. De azt szeretem, ahogy apa mondja. Az más.

- Ha Klára néni megírta az egyik fél férjeinek, te mondd meg a másik fél feleségeinek, és kvítt! - dörzsöltem egyet a hátamon közben, mert kezdtem fájni. Nem arra készültünk apával, hogy a verandán töltsük az éjszakát. De vendégünk meg sem látta, s lekicsinylően nézett rám.

- Azok mindent tudnak. A magad bőrén fogod tapasztalni, hogy a nők okosabbak, mint hiszed. Csak lehetőségeik nincsenek. Lehetőséget kell nekik adni.

- Miféle lehetőséget? - tárta szét karjait apa. - Az egész élet lehetőség! Mindenféleképpen. Még egyszer figyelmeztetek, hogy nem hiszek a teóriádban.

- Miért nem? - állt föl hirtelen Klára.

- Mert hihetetlen! - mérgeződött apa -, ha más mondta volna, rég kiteszem a szűrét.

- Köszönöm, Miklós - ragyogott Klára arca -, csak arra kérlek, hogy ezévben is gyertek el a névnapomra!

- Azokkal együtt, akik orrod alá dörgölhetik a leveleidet?

- Hiszen éppen ezt akarom!

Ahogy ott álltak egymással szemben, egyformán fehér fejüket makacsul nekszegezve a nekik nem tetszőnek, arra gondoltam: kihalóban lévő fajta ők, mint a dinosaurusok, végső kínjukban csapkodnak a számukra már idegen közegben. Mindenemet szívesen odaadnám, ha segíthetnék rajtuk.

- Rendben van! - nyújtott kezet apa.

- Mit eszünk majd a névnapodon? - faggattam Klára nénit, pedig tudtam jól, hogy szarvaspörköltet nokedlivel. Ez az ő utánozhatatlan specialitása, nem lehet megenni. De ő csak visszaintett a lépcső aljáról, s kedves kis alakját hamarosan elnyelte a sötétség. Apa nyomban harapófogót kért, amit elég maflán vittem oda neki. Hát nem leszedte a barkás agancsot - éjszaka egykor?!

A csendes-ház igazi erődítmény, valóságos műemlékszámba menő ritkaság. A földszinten két szoba van, apáé meg az enyé, és az emeleten is, az a vendégeké. Minden helyiség egyetlen hatalmas hallra nyílik, ezt szeretem a legjobban. Olyan, mint emberben a szív, mozgásban tartja az egész házat. Lépcsők tekeregnek az emeletre, párkány fut körbe a falak mentén, mert a közepén egészen a padlásig látni, mint egy vadnyugati fogadóban. Ha valaki itt üldögél, semmi sem kerülheti el a figyelmét abból, ami a házban történik, azt hiszem, pontosan ezzel a szándékkal építették így.

Másnap itt olvasgattam a szőrméken heverészve, hagytam apát a verandán várakozni. Valami megérett benne ezen a csonka éjszakán, ami feszítette, de korántsem tette szomorúvá. Van benne valami hihetetlenül természetes egyensúly, mellyel otthon van mindig mindenütt. Azt hiszem, ennek köszönhetem, hogy sosem éreztem magam árvának. És nem kíváncsoltam el mellőle. Tavaly, mint rakodó lecsorogtam a Dunán a Fekete-tengerig. Ott azt kérdeztem magamtól, hogy mit keresek itt? Mármint a pénzen kívül. Aztán mikor apa megérkezett Mamaiába, egyből nem hiányzott semmi. Azt hiszem, ebből mindenki megérez valamit, aki ismeri az öregemet.

Mikor húga férjével előbukkant a műúton és meglátták, ahogy várja őket, szinte robbantak az örömtől. Hallóztak és nevettek, Ibolya gyönyörű fogsoráról felhúzódott az ajka, s pici bajuszráncot képzett az orra alatt. Bal keze mutatójával piszére nyomta az orra hegyét, s apa ugyanúgy tett a sajátjával. Egyezményes testvéri jelük volt ez öröme, régmúltra, viszontlátásra. Marcell csak vigyorgott mögöttük, ahogy összeölelkeztek.

- Ki ez az ezüsthajú úr, te Sáska? Nem láttad a bátyámat, aki versenyt fut a szarvasokkal, s a haja fekete, mint a hollók szárnya? - kacagott Ibolya, miközben majd felfalta a bátyját, s a fülébe búgta: - ne vénülj tovább Mikikém, mert akkor nekem is muszáj!

- Isten hozott benneteket! - tessékelte őket beljebb apa.

- Miért nem kocsival jöttetek? - rohantam le őket - csak nem adtátok el?!

- Egy fenét adtuk el! - vágta zsebre a kezét Marcell -, csak a nagynénéd kiszámíthatatlan. Ki-jelentette, hogy ő ide még sosem jött autóval, tehát most sem fog. És itt motor-tilalom van, vadveszély, meg Bükki Nemzeti Park védelme. Már-már úgy éreztem magam, mintha én lennék e völgyre nézve a bibliai tíz csapás!

- Mindennek van jó oldala - nevetett Miklós -, legalább ihatsz, sógor! És túrázni fogunk, hiszen sosem láttad Bálványt, Tar-kőt, Istállós-kőt... - Ebben a pillanatban megjelent a kanyarban Bongor Ignác fehér lovon, a feketét meg maga mellett vezette. Meg kell hagyni, hatásos belépő volt, mégis megingott, mikor felfedezte Marcell németké pillantását a kefe-frizurája alatt. De Ibolya odarohant hozzá, mintha mi itt sem lennénk.

- Elhozta! Mégis elhozta! Idenézz, Marci, ez Plútó! - mutatott az ébenszínű lóra, mely olyan valószínűtlen volt, mintha a másik árnyéka lenne.

- Örvendek! - udvariaskodott Marcell álnokul. - Ön Bongor Ignác hatásvadász?

- A méntelep vezetője vagyok! - javították ki hetykén a lóhátról. - Még tavaly megígértem Boának, hogy ezévben lovagolunk Plútón és Favoryn.

- Sokba fog ez kerülni neked, Ignác! - emelte meg hangját apa -, két aranyérmes lipicait nem használhatsz magánlovaglásra!

- Bízd ide, Miklós bátyám! - kiáltott vissza Bongor -, jöjjön, kis Boa! Végigmegyünk a Szalajka mentén, ahogy ígértem.

És nagynéném nyeregbe pattant, erre nincs jobb kifejezés. Gyakorlott lovas volt. A fekete jószág azonnal elfogadta, ahogy a nyakára hajolt. Kurtára nyírt fekete haja elvegyült a ló söré-nyében, és nyújtott galoppban eltűntek az erdőben. Kinek szólt ez a mutatvány, nem tudom, de engem lenyűgözött, pedig nem először láttam. Marcell elkezdte felcipelni a csomagokat az emeletre. Segíteni akartam, de erre ő is abbahagyta, s tűnődve rágyújtott.

- Szerencsés ember vagy - törte meg a csendet apa -, Ibolyáról senki el nem hiszi, hogy negyvenöt éves. Olyan érett szép, mint egy harmincéves manöken, és olyan derűs, mint egy tizenöt éves bakfis.

- Jól mondd. Harminc év szépségnél és tizenöt év derűnél egy szikrával sincs több benne. Például két év felelősséggel, s néhány hónapnyi kötelességtudattal érettebben jobban megfelelne nekem!

- Boában van kötelességtudat - ugrott talpra apában a vértestvér. - Ő volt a család öröme, mert imádta az állatokat, s mindenféle beteg mókust hazacipelt, gyógyította őket. Volt egy kecskéje, Mici, én még olyan rusnya dögöt életemben nem láttam. Fantasztikus, hogy szerették egymást! Boa etette és fejte, amíg a telhetetlen patás fel nem zabált egy zsák tarhonyát, s iszonyú kínok között kimúlt.

Marcell láthatóan oda sem figyelt.

- Negyedszázada járjuk a világot Ibolyával, s jól tudom, hogy volt az életben arab, török, hindu, ahogy az enyémben is francia, olasz, svéd. Ez számunkra jobban hozzátartozik a megismeréshez, mint a Viegeland szobrok, a Hippodrom vagy a Barbakán. Hagytam tapasztalni, de mi ez a látványos hímszerűség, könyörgöm?

- Mindenkinek kell egy titok - vélekedett apa -, egy kapcsolat, ami csak az övé. Egy kedves gyűrű, ami azért hull a folyóba, hogy sose lássa más.

Mintha még akart volna valamit mondani, egy pillanatig ránk nézett, de aztán szótlanul bement a házba. Nagy csend támadt utána.

- Az a baj, öcsi - túrt kefehajába Marcell -, hogy számomra a világ negyvennyolc éves, s ennél már csak öregebb lehet. Hűtsd be a pezsgőt friss forrásvizekbe, oké?

- Oké! - lelkesedtem az ötletért - én is jobban szeretem, mint a frizsiderből!

- Na látod - felelte szórakozottan, s felcipelte a csomagokat a kék szobába.

A konyhában isteni illat terjengett, sült pisztráng, töltött padlizsán, rántott patisszon, kovászos uborka.

- És Rózsáék? Nem várjuk meg őket? - kérdeztem szemrehányóan, de apa csak füttyörészett, meghúzta a fülemet, s a rostélyra figyelt. Kapcsoltam, hogy ő már nem várakozik, s nem firtattam az okát. Fogtam a pezsgőt, hogy leügessek a patakhöz, de amint kiléptem a hallból,

szemben találtam magam Kuser Vincével. Puskával a vállán állt zöld egyenruhájában, hatalmas kosárral a karján. Simított pici bajsza egyet, ahogy meglátott.

- Meghoztam a vadpástétomot! - bökött egyet a kalapján is. - Hol a főnököm, Sáska?

- Biztos, hogy rendelt nálad? Nekem egy szót sem szólt róla!

- Nekem se! - lépett a konyha felé -, meglepetés!

- Ne marhászkodj! - kaptam el a karját, s az arcába dumáltam, amilyen halkán bírtam: - idefigyelj: mindenki tud mindent. Legjobb, ha idejében kiszálsz a buliból!

Marcell fürdőköpenyben indult a fürdőszobába, de meglátva Kuser meggondolta magát, s a korlátra könyökölve leszólt neki.

- Hello, boy! Maga ugye egy részlet Webber Bűvös vadász című operájából?

- Tévedés - vette a lapot Vince fapofával -, Tell Vilmos vagyok a makk filkóról! Nagyon remélem, hogy nem Gessler kormányzóhoz van szerencsém?

- Végre egy kártyapartner! - röpült a törülköző az egyik fotelba -, nem zuhanyozom! Jöjjön fel, makk filkó, egy kis ördög-bibliára!

Nem kellett Vincének kétszer mondani. A kezembe nyomta a kosarat, s csak úgy a száj-szögletéből megkérdezte.

- Ugye, ő Rózsa apja?

Bólintásomra hosszú lábaival kettesével használva a lépcsőt benyomult Marcell után a szobába. Langelé alakja szinte röpült, s úgy vágta be az ajtót, ahogy még én se. Apa kijött a hallba, a kosárról rám nézett, majd az emeletre. Szó nélkül berakta az ajándékot a konyhába, s elindultunk együtt a patakhoz.

Ahol a víz a kert végét határolta, állt egy ősrégi tuskóasztal néhány tuskószékkel, sűrű puszpang-bokrok között. Gyakran pihentünk itt. Apa most csak a fübe heveredett, s nézte, ahogy vízbe kötöm az üvegeket. Olyan meggyőzően nem csinált semmit, csak volt, a maga nyugodt, sallangtalan létezésével, hogy ismét elcsitult bennem a vendégek ütötte zaj. Melléhasaltam, s meglátam az erdei szalonkát, ahogy egy lehullott tollal játszik. Felkapta a csőrébe, felszállt vele egy röppenésnyit, aztán elengedte, s vele együtt lassan ereszkedett alá. Ahogy nézte játékát, apró, éles hangokat hallatott, szeme huncutul fénylett. Esküszöm, vagy harmincszor ugrott így, míg a toll vízbe esett, akkor a szalonka elszállt.

- Le kellett volna löni - mondtam -, az erdei szalonkának még a bélsara is csemege. Klári néni kibújt volna a bőréből örömeiben!

- Sosem tudnék bántani élőlényt játék közben. Egyszer három óra hosszat bámultam egy vadkacsát, amely kitepte a farktollát, s azzal hancúrozott, mint gyerek a labdával. Sokszor tűnődtem azon is, milyen érdekes, hogy a ló játéka a menekülés. Mit gondolsz, Favory kergeti Plútót, vagy Plútó Favoryt?

- Lehetne abból valamire következtetni?

- Igazad van - állt föl apa -, ne túlozzuk el ...

Kiszedtem az üvegeket, s elindultunk visszafelé. Egyszerre érkeztünk a műútról a ház elé kanyarodó kocsival, mely még meg sem állt, már kivágódott az ajtaja, s Rózsa futott felénk, egyenest karjainkba.

Rózsa szikrázóan szőke haja hosszan, szögegyenesen hullt alá, csak a homlokán körbefutó indián-pánt tartotta össze. Pici feneke alig domborodott a farmerben, persze melle sem ágalt a trikó alatt. Bár huszonöt múlt, még az én korom lapos divat-fiatalságát hordozta, csak modora volt híján a szemlélődésnek, szertelen volt és szenvedélyes.

Férje csupa szőr egzisztencialista, bevallom, sosem szerettem. Pedig Krisztián örült tehetőséges, valami külföldi díjat is kapott négy éve, s azóta a festő körökben amolyan művészi lángoszlop, akit bódultan követnek, buzgón utánoznak. Kivéve saját feleségét. „A két kerge festő” - ahogy Marcell nevezte őket - soha egy percig nem értett egyet, nem látott egyformán, és egyvégtébe marakodott. Most is, Krisztián azonnal szedte elő a vásznakát, állványokat a csomagtartóból, mint akit korbáccsal hajtanak dolgozni. Közben Rózsa fortissimóiban panaszkodott nekünk.

- Krisztián egész úton azzal cukkolt, ha én festek egy hipermodern boroskancsót, az sosem lesz ugyanaz, mint Rembrandt kupája!

- Világos! - kiáltotta oda Krisztián. - Az ötlet Rembrandté!

- És azt állítja - folytatta Rózsa -, ha ő fest egy külvárosi szeméttélepet, akkor az ő, de ha én bármit festek, az sosem leszek én, az csak egy tárgy, amit megfestettek! Mert nincs sem személyiségem, sem nézőpontom!

- Talán tévedtem? - riposztzott Krisztián. - Hol az életműved, amit alkottál? Hol az a tárlat, amit te állítottál ki? Vagy csak egyetlen festmény, ami csak te lehetsz, te, és senki más?!

- Előbb magamat kell megalkotni, magamat, akit te folyton lerombolsz!

- Én rombolak le, te szerencsétlen?! Én, aki kiemeltelek egy polgári kupiból, ahol az élet egyetlen kidolgozott nézőpontja a vasárnapi ebéd!

- Gyerekek, gyerekek! - próbált közbeszólni apa -, igyatok inkább pezsgőt, míg lecsillapodtok! - s hangos durranással kinyitott egyet.

- Tessék, itt van! - ordította a festő diadallal, s a főre dobálta festményeiket. - Nagybátyád pezsgővel vár, megvan a folyékony alapkö, mire építsd magad!

- Te mocskos szájú sakál! - toporzékolt Rózsa. - Dögevő, aki mások hulláiból élsz! Neked a világon semmi sem imponál önmagadon kívül, igaz? Akkor minek jársz a nyomomban, mint egy kullancs? Minek vagy például itt? Megmondtam, hogy Szentendrén enyém az őszi tárlat, mindarról, amit ebben a völgyben festettem!

- Gratulálok! - szúrta közbe melegen apa, de ennél többre nem jutott.

Krisztián egy ugrással Rózsánál termett, s vállánál fogva rázni kezdte.

- Engem nem fogsz lejártni a primitív tájképeiddel! Évről-évre leázolod a fátyol-vízesést, mint egy piti kezdő! Már csak az hiányzik, hogy vászon helyett fára pamacsolj, és ráírd keresztbe: „Szilvásvárad emléke!”

- Az is kell, gyerekek, nagyon jó üzlet! - öntötte az olajat apa a nyilvánvaló lángokba. Sokat adott arra, hogy kifogástalanul tudjon harmadfokú alábecsülésre önuralomról tanúskodó, de véleményét el nem áruló választ adni - a valóságot kell patronálni!

Mindketten rábámultak, s most Rózsa ugrott a vásznakhoz, majd a lábával széttúrva a halmot, egyenként tartotta felénk saját festményeit.

- Nem tűröm, hogy a vásznaim az elmebeteg vízióiddal keveredjenek! Számomra a jelenlét is szempont! Nézzétek ezt: elől gyökerező mozdulatlanságú fák, hiába keresel égboltot, horizontot, a szem útját állja a Bükk szikláinak vonulata, uralkodik a látóhatáron túli magasság, s

a felénk zuhogó víz nem tudja elhitetni, hogy a sodrás a fontos, szűk, kényszerű mederben csapkodhat csak, itt változatlanság állandó! Így lát egy kezdő, Miki bácsi?

- Nagyon jó kép - ballagott hozzá apa -, létezőkéltészet.

- Csak éppen szintisza utánérzés! - tajtékozott Krisztián. - Tedd Ottó Pippel „Tavasza a Tegernsee mellett” című festményéhez, s rögtön nem vagy sehol! Érted? Sehol!

- Megölöm! - fordult Rózsa hirtelen lecsillapodva nagybátyjához. - Megölöm és megfestem, ez lesz az én nézőpontom.

- A te nézőpontod Leonard Frank német novellájában elbeszélve! Egészségedre, te dilettáns! - gúnyolódott Krisztián felhajtott pezsgőjével is. - Nem vagy kombattáns személyiség, kis-szívem, legfeljebb deréktól lefelé tudsz kezdeményezni! De hogy a fejeddel vagy valaki: quod erat demonstrandum!

Rózsát szinte megsemmisítette az újabb vágás. Bizonytalanul felemelte még egy festményét, csak két színnel festette, zölddel és barnával. Egyetlen óriásfa volt, gyötrelmes, vég nélküli lápban, ágai között maga a kozmosz figyelt a csalóka ingoványra. Úgy vonzott ez a kép, ahogy még semmi.

- Ezt add nekem, Csipkerózsika! - szaladt ki a számon meggondolatlanul, jóllehet előtte eltökéltem, hogy nem szólok a parázslásukba. - Ez páratlan!

- Csontváry Magányos cédrusának gyöngéje másolata - vetette oda Krisztián. - Az is vázlatosan!

- Szellemtemető vagy, Krisztián! - jöttem ki a béketűrésből. - Látni sem mered, amit nézel, ha nem aggatsz rá egy lexikonban jegyzett névértéket! Számtalan magányos fát festettek meg anélkül, hogy valaha valaki összevetette volna Csontváryéval... mert ez a dilettantizmus, ha én is szólhatok, pontosan ez a dilettantizmus!

- Pofa be, Sáska! - sóhajtott megvetéssel a festő -, még nőjél egy kicsit, nagyon kilóg véleményedből korosztályod lólába!

- Vagyis?

- Vagyis a műveletlenség.

- Vállalom azt, amit te ennek nevezel. Tőled sosem kérnék képet. Ingerel minden Wettuis-műremek!

- Tiéd a kép, Lacikám - csilingelt szelíden Rózsa hangja, ahogy még tán nem is hallottam. Egészen megváltozott, eltűnt róla minden hóbörgés, férjéről elfeledkezve puha mozdulatokkal kezdte összeszedni a pázsiton nyitott kényszertárlatot. Apa segített neki, s közben halkán suttogtak.

Becipeltem friss tulajdonomat a szobámba, Krisztián meg jött utánam, levágta magát a medvebőrre, s elkezdett rám szállni.

- Megjátsszod az enfant terrible-t, s elhiszed, hogy én elhiszem! Csakhogy nem hiszem, Sáska! Nem - hi - szem!! - tagolta, mint egy hipnotizőr.

- Talán nem hiszed - kalapáltam szöget a falba, rá sem nézve Krisztiánra -, de nem tudsz olyan diabolikus stílust kitalálni, amiért megjátsszam magam!

- Azt mondd, diabolikus stílusom van!? - kérdezte, mintha hájjal kenetném.

- Ezt írták rólad, nem? Én egyszerűen szétesőnek látom, bosszantóan zavarosnak!

- Nagyon helyes! - ásított Krisztián és hanyatt dőlt. - Örülök, hogy ingerel! Boldog vagyok, hogy széteső! Talán nem az az élet, hogy minden széthullik? Talán nem az az igazi probléma, hogy ez senkit sem érdekel? Ha nem kérsz is, adok neked a látomásaimból, akaszd a másik mellé, és nézegesd ebben az ihletett házban, te, akit nem bánt az ihlet. Tükörbe nézel majd, mely nem magyarázkodik, csak mutat. És most hagyj egy kicsit aludni, jó? - kérte félálomban, aztán már aludt is.

Valahogy borzasztóan természetellenesnek tűnt így, mint egy döglött pisztráng, mely már nem táncol, nem cikázik életelemében. Ahogy álltam fölötte, rájöttem, hogy Krisztián alapvetően függőlegesen él, folyton talpra ugorva, állandó készenlétben, amitől vonzása eltűnt. Ébren vagy alva egyformán olyan, mint az erjedés, félő, hogy mit forr ki magából.

Mire kiballagtam a verandára, terítéknél ült apa és Marcell, Rózsa és Vince, olyan jókedvűen, mint egy discóban. Az biztos, hogy az alvó szörmók után Vince kész playboyként hatott. A pástétomot szeletelte szakértelemmel, s rögtön megrakta a tányéromat, ahogy leültem. Csak apa tűnődött az ajtó felé, mintha hiányolná Krisztiánt, de Marcell és lánya azért sem! No jó, gondoltam, majd meglátjuk. Jártam én az ő műtermükben, láttam, mi van a falakra másolva.

Vince az őzbakról, szarvasbikáról vitte a szót, nagy hangon.

- A ritka példányokat így is, úgy is felhajtjuk, kilőjük - példázódott -, csakhogy ki vadászik manapság?! Nem Széchényi Zsigmond, aki Afrikában oroszlánra hajtott, s lövése biztos volt, halálbiztos. A maiak kocalövészek, a reprez vendégekről már nem is mondok mást: gyakorlás nélkül lőnek futó vadra. És manapság nincs kegyelemdöfés, kiment a divatból.

- Jellemző! - mondta Marcell két harapás közt.

- Mi jellemző? - így apa.

- Hogy kiment a divatból! - kacagott gyöngyözőn Rózsa, és Vince cinkos torokhangon kísért. Az biztos, hogy szépen összecsengtek.

- Nem mintha fontos volna - ragadta újra magához a szót Vince -, a mai vadász perifériális jelenség. De el tudják képzelni, mit érez egy sebesült őz, míg elvérzik?

- Azt nem - konstataulta Marcell. - De el tudom képzelni, mekkora marhának kell lenni ahhoz, hogy valaki mai puskával egy számára szinte testközelbe hajtott vadat ne találjon telibe!

- Csirio! - emelte poharát magasra Vince.

- Csirio! - köszöntöttük mi is.

Míg valamennyien felhajtottuk a burgundit, Rózsa hosszú ujjú hűvös asszonykeze végigfutott meztelen combomon. Semmi máshoz nem hasonlítható érzés volt, menten félrenyeltem, s elkezdtem csuklani.

- Ezt még gyakorolni kell! - kacsintott Vince, aki velem szemben ült és mit sem láthatott.

Apa néhányszor hátba vert.

- Semmiség - dünnyögte -, csak meghökkent.

- Az már igaz - szólalt meg ablakomon kihajolva Krisztián -, de nem az ital tökéletes fűtésétől. Veled az a baj, kisszívem - fordult nyájasan Rózsához -, hogy kurva vagy. De ami sok, az némelyeknek sokk! Értve vagyok?!

- A férjem - fordult magyarázólag Rózsa Vince felé, s a nevet úgy tette hozzá, mintha eleve magyarázna minden gorombaságot - Wettuis Krisztián!

És nyugodtan evett tovább, egyedül ő az asztalnál. Vince érdeklődve nézett az ablak felé, s kissé elpirult. Látszott, fogalma sincs, hogyan kell reagálnia.

- Gyere enni, Krisztián! - hívta apa kedvesen.

- És ki ez a barkó? - lépett ki az ablakon Krisztián közénk, csak Rózsához beszélve. - Az ügyeletes szeretőd, modelled, a nézőpontod, vagy csak egy outsider?

- Tell Vilmos a maga helyében lőtt volna! - suttogta Marcell Vince fülébe, mint egy túljátszott Mefisztó. Mindketten a puskára néztek, amely az ajtó mellett volt a falhoz támasztva.

Krisztián leült apa széke mellé a földre, s az ölébe hajtotta a fejét, mint egy nyűgös gyerek.

- Beteg vagyok, állandóan fáj a fejem - nyöszörögte -, s ez a nő mindig kitalál valamit, hogy ne legyen nyugtom! Egész élete egyetlen promiszkuitás, de ez már nem is érdekelne, ha nem akarná befejezésül kicsikarni a gyűlölet édes érzését is.

- Ne játszd a bazári majmot! - szólt rá Rózsa.

- Téged nem szabad otthagyni, mert az sérti a hiúságodat. Hát én nem vagyok hiú, hagyj el, gyűlölettel vagy anélkül, csak egyszer az életben legyen még szabad! Úgy fogok élni, mint Miklós bácsi: egyedül!

- Az egy nőnek nem megy! - szögezte le Vince kategorikusan. - Regina is beadta ellenem a válókeresetet, aztán visszavonta. Pedig én mindent nekihagynék, de hát ő nem tud mit kezdeni egyedül!

- Nem tud! Nem tud!

Rózsa hisztérikusan kacagni kezdett, szinte fuldoklott, kirúgta maga alól a széket, és elfutott. Azt hittem, berohan az erdőbe, de ellenkezőleg, a falu felé tartott, s egykettő eltűnt előlünk a műúti kanyarban.

- A maga feleségéhez megy - mondta Vincének Krisztián.

- Ne ezen tűnődjön, hanem engedje őt szabadon! - fordult ellene. - Ha van még magában gerinc - tette hozzá megvetően.

- Rég tartok egy ilyen társalgástól - mondta apa. - Talán nem is igaz.

- Ne áltasd magad! Te nem jártál a műtermükben, de én igen! - előzött meg Marcell. - Tudod milyen jelszó, van a falakra festve?

- Szex mindenkiel, szövetség egymással! - idézte. - Nincs kit meghódítani, fejezzük ki - be magunkat!

- Éppen ez az! - ugrott talpra Krisztián, s nagy léptekkel rohangált körülöttünk. - Nem értitek, mit adhatok Rózsának? Megmondom! A mestert.

- Egy dilettánsnak?! - csapott le rá apa.

- Rózsa tehetséges - mondta komolyan Krisztián -, de nem tudja irányítani magát, csak szétszórni. Tulajdonképpen ott kezdte el, ahol én abbahagytam, azt keresi, ami a jelenből előremutat, de még azt sem tudja, milyen felkészültséggel tartozik ennek a feladatnak. Így persze már a kísérleteit is ízekre szedik, bedöglesztik a témáit.

- Ha maga ennyire önzetlen, tisztelt mester - gúnyolódott Vince -, akkor ne a feleségeként futtassa be őt! És ne alázza meg benne lépten-nyomon a nőt!

- Nekem az nem tetszik, ahogy a tehetség szót használod - tűnődött apa.

- Mert ő azt hiszi - bökött fejével veje feje felé Marcell -, hogy a tehetség az az új isten, melynek el kell foglalnia a ledöntött régi helyét. Három éves házaseletük lényege saját lányom feláldozása a Tehetség nevű isten bálványkövén. Pedig micsoda lába van - és Marcell hatásosan sóhajtott, miközben új pezsgőt bontott. Csak Vincének töltött és magának, koccintottak és kiitták.

Krisztián nem rohangált már, a puskát babrálta, de Vince kivette a kezéből.

- Ezt ne macerálja! Értőbb kezekben is baj lehet belőle - figyelmeztette csendesen. Egymásra bámultak a cső fölött, s Krisztián unta meg előbb.

- Ha menni készül, elkísérem.

- Én is azt hiszem, lesz mondanivalónk négyszemközt - egyezett bele Vince azonnal. Komótosan kezét fogott velünk, aztán egymás oldalán elballagtak a patakparton.

Marcell nagyot nyújtózott.

- Okos nő a te Klárikád, sógor - meditált. - Most kiöntjük a bilit, aztán jöhet a diagnózis, végül a gyógyulás.

- Sokféle gyógyulás van - nézett rá apa.

- Persze - vágta rá Marcell -, és szép töletek, hogy nem fintorogtok a bűzeinkre. De hát csak a menny tiszta, meg az emberi jogok nyilatkozata. Szóval, ami általános. De végy egy konkrétumot és megbuktál! Ettől kezdve az utak változatossága két ösvényre szűkül: vagy ismétled magad, vagy kezded előlről. Nálam bölcsőbbek szerint: így lesz az alternatívából dilemma. És most megyek fürdeni. Rám fér.

- Úgy érzed, megbuktál? - nyúlt utána kezével, szavával egyaránt apa.

Marcell elgondolkodott. Látszott rajta, hogy őszinte akar lenni, de ez csak akkor megy, ha az ember nem árthat magának, vagy mind igaz. Marcellt azonban hétköznapi elfoglaltságai folyamán túl sokszor vezették félre, meg kellett tanulnia átlátni a blöffökön és csapdákon, s a védekezést a féligazságok alkalmazásában találta meg. Csak az igazat, a színtiszta igazat mondta, de sosem a teljes igazat. Keményen és cinikusan árulta el, hogy milyen védtelen, s lelkesedéssel leplezte, hogy milyen kegyetlen. Kíváncsian vártam a válaszát, de nem azt a részét, ami elhangzik, hanem azt, ami hiányzik.

- Ha a kétségbeesést bukásnak lehet nevezni, akkor igen. De ne kérdezd, miért vagyok kétségbeesett, mert nem tudom! Szeretem a munkámat? Igen. Vannak sikereim? Igen. Hiányzik valami? Nem. Beteg vagyok? Nem. Tehát mi bajom? - faggatta önmagát.

- Féltékeny vagy - mondta apa.

- Erre az unikornisra? - pattintott ujjával az erdő felé. - Ugyan! Majd ivócimborát faragok belőle, s együtt énekeljük: „szép a huszár a nyeregben...”.

- Unikornis?! - csodálkozott apa.

- Tudod, az egyszarvú a nők kedvence! - röhögött Marcell kissé részegen. - Az anyám barátnője egy Rotschild-lány volt, akinek faliszőnyegei telis-tele voltak unikornisokkal. Gyerekfejjel kihallgattam őket, mikor ebből kiindulva arról beszélgettek, hogy melyik egyszarv a legalkalmasabb, és hogyan... Hát én annyi disznóságot sehol sem hallottam azóta sem, pedig bejártam a Földet oly pici részletéig, mint Sri Lanka meg a Húsvét-szigetek. Az az érzésem, hogy hiányzik belőlem a szexuális disznó.

Képtelen voltam megállni vigyor nélkül. Elképzeltem Marcellt, mint szexuális disznót, ahogy működteti egyszarvúját, és vidoran beugrott a kép. Szerencsére apa szokott komolyságával koncentrált a feltálat komplexusra és nem figyelt rám. Marcell viszont felneszelt.

- Ne vigyorogj, Sáska, igenis nagy baj, hogy nem ütöttem az anyámra! Vagy legalább értettem volna meg, amit kifüleltem, azon a délutánon. De tudod, öcsikém - emelte föl újra az üveget -, nem értettem meg. Abban a tévhitben éltem sokáig, hogy egyformán csinálja ezt francia és török, gazdag és szegény.

- És nem egyformán csinálja? - adtam az ártatlant.

Mindketten rám néztek, apa rökönyödött, Marcell meg fejcsóválva a komizásom.

- Csak azért kérdeztem - váltam csevegővé, mint a vízfolyás -, mert Bongorról azt beszélik, hogy nem tud. És Gyöngyi folyton sír, mert lehet, hogy nem is lesz gyerekük.

- Micsoda? - horkant föl apa -, mit nem tud Bongor?

- Most kimondjam? - kérdeztem vissza.

Marcell kezéből kiesett az üveg és millió üvegszilánkká robbant. Ő meg előre-hátra hajlongott, s úgy nevetett, mint akit csiklandoznak.

- Sáska! - hörögte. - El ne mondd senkinek, hogy ezt mi tudjuk! Jaj, anyám! - nyögte a nevetés kínjában -, kezdem érteni!

- Én annál kevésbé! - mondta apa.

- Úgy kell annak, aki olyan plátói lelkekkel találkozik, mint Kaláris! - fuldoklott újabb nevetésben az imént még kétségbeesett közgazdász, és felállt.

- Most aztán semmi sem menti meg a fürdőszobát tőlem! - kiáltotta vissza az emeletet rohamozva.

Amikor zuhogni kezdett a víz, apa halkan megjegyezte: - Nem tudom lódítottál vagy igazat mondtál! Az is lehet, hogy hamisat hallottál. Egy biztos, meg kellett volna mondanod Klárának. Szegénykéből tisztára bolondot csinálnak, és azt fogja hinni, mi is benne vagyunk a pakliban.

- Benne vagyunk - biztosítottam -, de Kalárisé a játszma. Bízunk rá!

- Azt mondd? - derült föl apa.

- Maximálisan! - lelkesedtem, s mintha combomon érezném Rózsa kezét, odakaptam.

- Szedjük le az asztalt - mondta apa nyugodtan, s elsőként vitte be a szétdúlt pástétomot.

Miután Marcell megnövekedett biztonsággal kijött a fürdőszobából, megkért, hogy kísérjem el Klára nénihez. Erősen tűzött a nap még az erdei úton is, az ég sárgán lobogott, a fák levelei szemlátomást tikkadtan múltak ki, s száraz zörgéssel tottyantak alá. Olyan avar fedte a földet,

mintha szeptember vége lenne. Marcell épp a rendkívüli napkitöréseket fejtegette, mikor a pisztrángtelephez érve betekintett a kerítésen. Ott is felejtette tekintetét bámeszkodva és meglepetten. Szinte éreztem, hogyan alakul ki a homloka mögött megannyi felkiáltójel, mely természetesen nem jó semmire. Ezen mindenki átesett, aki látta Gyöngyi tejfehér arcát, melyen folyton árnyék bolyongott, mintha véletlenül épp itt kellene tartózkodnia, holott ő máshol szeretne, de azt csak ő tudja hol. Sosem tudtam eltalálni vele a megfelelő hangot, de ahányszor találkoztunk, mindig esemény volt számomra távolálló szürke szemeinek üzenete. Az üzenet mibenlétéről nem volt semmi fogalmam, de ahogy Gyöngyi és Marcell szeme találkozott, tudtam, hogy ők igen, ők értik egymást.

- Ki ez? - kérdezte Marcell felcsillanva.

- Bongorné.

- Mutass be! - parancsolta egyszerűen, s már indult is elébe.

A komondorok egytől-egyik felemelték a fejüket, s szinte bánatosan felhúzták fogukról az ínyt, mintha sajnálnák, hogy ezt a szimpatikus örültet szét kell tépniük. Csöpi kutytus fel is állt, lapítva oldalazott felénk, s ettől elfogott a gyomorgörcs. Csöpi csaknem akkora, mint egy jól fejlett tigris, menetelésével mintha megindult volna a Bükk egy darabja, bundája elnyelte a napot, s attól, hogy nem ugatott, határozottan lehűlt a levegő.

- Csöpi! - szólt rá Gyöngyi - ide, hozzám!

A kutya bizonytalanul megállt, Marcell annál kevésbé. Gyöngyi csendes dühvel sziszegte felé: - Állítsd meg, Sáska! Elment az eszetek?

Közben elkapta Csöpi láncörvét, amitől a vezérkutya teljesen bedilizett. Két hátsó lábára állt, csaknem fejjel magasodott Gyöngyi fölé. Mély zengő hangon ugatni kezdett, és mellső lábait Marcell felé feszítette.

- Gyönyörű állat! - kiáltotta elragadtatva Marcell, s egyenesen belesétált Csöpi ölelésébe.

- Csodás vagy - mondta a komondor szomorú szemébe nézve, az meglepetten figyelt. - Ne félj, nem bántom a gazdit, nem lopok sem salmo fariot, sem salmo shastát!

Gyöngyi felnevetett, Csöpi pedig négylábra ereszkedve kezdte körbeszaglászni Marcell nadrágját.

- Hagyja őt barátkozni - szólt Marcell kezét nyújtva. - Szaász Marcell.

Nevének hallatán Gyöngyi csakugyan elengedte a kutyát, s mintha ütést akarna elhárítani, arca elé kapta a kezét.

- Minek jött ide? Én nem ezt akartam!

- Hanem mit akart?

- Botrányt. A felesége szemébe mondani, hogy megvetem. Czibulás Józsi lánya az általános iskolai végzettségével külön asszony, mint a tisztelt énektanárnő, még ha százszor is hordja-viszi a világ minden tájára a Bartók meg Kodály zenét. A nagyvilág nem pótolhatja a szívet és az otthont!

- Semmi kifogásom ellene, hogy mindezt elmondja a feleségemnek. De ő meg se fogja hallani. Feltehetően egy dalt dúdol majd, s megkérdezi magától: „Mi is a foglalkozása, kedvesem? Vagy csak úgy éldegél a meleg szívével a puha otthonában?” Marcell mókásan utánózta Ibolya áttörhetetlen stílusát, és Gyöngyi beugrott.

- Pisztrángtenyésztő vagyok, láthatja! - kiáltotta szenvedélyesen. - Hat kutyával dolgozom, hat tenyészetem, s meg volnék lepve, ha a maga felesége hat óra hosszat kibírná.

- Nem jó, nem jó! - csóválta a fejét apásan Marcell. - Ibolya bolondul az állatokért, rengeteget tud róluk, s magát könnyen az a meglepetés érhetné, hogy válaszul előadást tart a sebes pisztráng meg a szivárványos pisztráng 18. századi telepítéstörténetéről. Hisz itt született, s a maga apja tanította lovagolni.

- Tudja, hogy gyűlölöm a lovakat? - suttogta Gyöngyi -, mennyit kellett őket vakarni, almozni, etetni! Gonosz, gőgös szemük van, folyton attól félttem, hogy megrúgnak. Mikor az egyik megharapott, sosem mentem többé feléjük.

- Hol harapta meg? - érdeklődött részvétellel Marcell.

- A gyomromnál kapott el, rázott, mint a rongyot, aztán odavágott. Nézze, még most is itt van a fogak nyoma!

Gyöngyi fölemelte könnyű halászbúzát, s kivillanó barna bőrén mutatott valamit Marcellnak a szoknyája és melltartója között.

- Volt ízlése a lónak! - mondta elismerően Marcell -, én is szívesen megharapnám, de nem ugyanott. Remélem, nem haragszik a szavaimért?

- A tetteiért sem haragudnék - vágta rá Gyöngyi. És durcás dühvel tette hozzá: - Bongor Ignác eljátszotta a jogot, hogy bármit számonkérhessen tőlem.

- Maga sokkal fiatalabb és összehasonlíthatatlanabban nőiesebb, mint Ibolya - közölte tárgyilagosan Marcell -, tehát maga az erősebb. Higgye el, bármit hord egy nő a fejében, és ha akármit is ki tud fizetni a zsebéből: örök féltékenységgel néz a nála fiatalabbakra. Erre gondoljon, ha bizonyos dolgokat a feleségem szemébe akar mondani.

- És mit gondol maga? - váltott Gyöngyi -, mikor a felesége a nyaralásuk első napján elmegy lovagolni az én férjemmel?!

- Ez legalább olyan érdekes kérdés - mondta szigorúan Marcell -, mint az, hogy miért nincs magának gyereke? Maga nem botrányt akar, Gyöngyi, hanem egy aranyos kölyköt, mint minden igazi asszony.

Összemosolyogtak, s Gyöngyi szemében megint ott morzézott az a számomra érthetetlen üzenet, Marcell hidegkék pillantása pedig lágyan simogatta a másik kamaszlányos, törekeny felsőtestét és asszonyosan telt csípőjét. Igen, most megláttam ezt az ellentmondást, talán éppen azért, mert Marcell szemével néztem őt, s valahogy azt is megéreztem, hogy el kellene tűnnöm innen.

- Menj előre Klára nénihez, Sáska - mondta hátra sem fordulva Marcell, s játékosan megvakarta Csöpi tigrisfejét. Láthatóan nem tulajdonított annak semmi jelentőséget, hogy a dögök befogadták. Még láttam, ahogy Gyöngyi hirtelen támadt zavarában etetni kezdte a salma fariokat és salmo sashtákat, és Marcell segédkezni kezd neki.

- Na, Bongor Ignác, gondoltam magamban, mikor átléptem a völgyet és a falut elválasztó kisvasút kanyargó sínparját, alighanem életre szóló leckét fogsz kapni arról, hogy bár madaraknál a hím szebb a nőténynél - de nem a díszes tollazatból lesz a fióka.

Klára néni háza a lovarda előtti tér sarkán állt, ahol örökké nagy a nyüzsgés, mivel itt parkolnak a távolsági buszok, különjáratok, maszek kocsik egyaránt. Szerencsére a házat hatalmas kert végére építették. A kerítéstől a lépcsőig csupa nyírfá rezeg, mint kisebb orosz erdő. Ez a fehértörzsű fa korántsem jellemző a Bükkre, annál inkább az öregem Kalárisára, aki szerette ugyan a természetet, de nem kívánta utánozni. A parányi házba jobbról is és balról is vaskorlátos lépcső vezetett, s találkozásuknál apró terasz képződött, amit vadrózsa futott be. Ahogy ide felleptem, s bepillantottam a nyitott ablakon, legalább úgy legyökereztem, mint a rózsabokrok, mivel ott ült Regina és Rózsa, Vince és Krisztián, mintegy kerek asztaltársaság.

Zord haraggal méregették egymást kifulladásuk csendjében, az öreglány meg derűs nyugalommal kötögetett foteljében. Éppen befejezett egy sort, s ahogy felpillantva meglátott engem, tagadólag ingatta piciny fejét jobbra, majd balra. Félreérthetetlen volt. Visszahúzódtam, és helyet foglaltam a lépcsőn, amelynek keménységénél keményebb hangok koppantak odabent.

- Most már láthatod, mi vár rád Vince mellett - csattogta Regina ravaszul tapogatózva. - Szenvedélyének következményeivel nem törődik, de elvárja, hogy vörös szőnyeget teríts a lába elé, és konfettizáport szórj rá örömdben, mikor ágyba vonul. Mert ő aztán nem kiégett, nem fáradt, az biztos. Az ő apja férfiassága abban nyilvánult meg, hogy verte a feleségét. Sírba verte. Hát ez az, amit velem nem lehet megcsinálni. Ezért adtam be ellene kétszer válókeresetet, mert kétszer megütött. Csak azért vontam vissza, mert apa kell a gyerekeimnek. Sokat nyel az ember a gyerekeiért.

- Én nem akarok gyereket - mondta Rózsa -, és nem fáraszt a szerelem, hanem megújít, eláraszt, melenget. Visszaad magamnak. Akkor érzem, hogy most látszom és látok, és pontosan tudom, hogy mit akarok festeni.

- Ajánlom, hogy aktus közben tartsd egyik kezeden az ecsetet, másikkal a vásznat, s ha sikerül a kettőt összeérintened, biztosítalak, hogy oltári kép lesz belőle! - ordította Krisztián. - Majdcsak hozzászoksz, hogy csak akkor tudj alkotni, ha hétszer megkefélnek egymás után. Így aztán eladhatod magad, anélkül, hogy eladnád, kisszívem!

- Hát pajtás, én nálad ocsmányabb figurával még nem találkoztam - vélekedett Vince meg-rökönyödve. - Te többet ártasz szavaiddal a feleségednek, mint más az öklével. Egyszerűen nem látod a csodát, amit birtokolsz.

- Mert te aztán látod, ugye? - csapott le Regina kajánul. - Azt hiszed, ugye, hogyha elválunk, akkor hozzád megy feleségül ez a csoda? Nos, kérdezd meg tőle, Kusper, itt az alkalom. Ha igent mond, bizisten elválok tőled, amikor akarsz!

- Két leánykád van, Regina, hát már neked is elment az eszed? - kottyant közbe ijedten Kaláris, elárulva, hogy ebből a társaságból egyedül ezt az asszonyt félti. Gyakori dolog, hogy az ilyen makulátlan öreglányok fétisként tisztelik az anyákat, s közelebb állnak hozzájuk, mint egyik asszony a másikhoz. Mondom, kész dinoszaurusz, kihalófajta.

- És én mi vagyok, talán egy üres csésze, amit csak úgy ki lehet hajítani az ablakon? - üvöltötte a festő, s nyomban ki is vágott egy szervizalkatrészt a lépcsőre. Krisztiánnak állandóan sok volt a rovasán, de kezdtem érteni őt. Széthullónak látta a világot, de remélte, hogy a maga világára ez nem lesz érvényes. Bambán meredtem magam elé a felismeréstől, hogy Krisztián idealista. - Én nem válok el - folytatta megnyomva a személyes névmást -, én tudtam kit veszek el és miért. Fel foglak rugdosni azon a lépcsőn, kisszívem, mely neked egyelőre magas! Megnyugtat, hogy életelemed a szerelem, mert annál biztosabb, hogy sosem tudsz élni pusztán a szerelemből. Nem üres csésze vagy te - lovalta bele magát a porcelán hasonlatokba -, amit tele kell tölteni, hanem színültig tele csésze, amit ki kell kortyolni.

- A képeim által? - kérdezte Rózsa ugrásra készen. - Nem, Krisztián, ebből elegendő volt. Mindenből elegendő volt. Legfőképpen abból, hogy mindenki mindenbe kollektíve beletaposhat. Legjobban Regina értett meg, hiába tátjátok a szátokat, egyedül ő tudja, hogy nem leszek szolgáló cserébe a mámorért! És jól vigyázz Vince, Regina azért tudja ezt, mert ő is ilyen.

- De neki két lánya van! - ujjongott közbe Klári néni.

- Kívánom, sose bánja meg - mondta Rózsa nagyon halkan.

- Na végre! - rúgta ki maga alól a széket Krisztián. - Kezét csókolom, drága Klára néni, azt hiszem mi végleg búcsúzunk. Nem leszünk itt a névnapon! - rikkantotta vidáman. - És valószínűleg soha többé!

- Elintéztet maga engem, Csipkerózsza - állt föl Vince is -, ha mindez igaz.

- Arra te mérget vehetsz! - vágta rá Regina olyan diadallal, melyből egy szót sem kívántam többé hallani. Kiballagtam a zizegő kertből, s meg sem álltam a sziklaforrásig. Valahogy nem kívántam hazamenni, mert tudtam, hogy Krisztián ma este harsogni fog, Krisztián győzött. Óvatosan odébb gurítottam a követ, mely alatt kedvencem szokott tanyázni, a vízisikló.

- Szia, Sziszike! - mondtam, s a pici jószág örömmel tekeredett egyet a napon, aztán lassan a tenyerembe kúszott. Ide-oda ringatta magát, s aprókat szisszentett, de abban a pillanatban, ahogy megmoccantam, belecsúszott a vízbe.

- Hűtlen kígyó! - kiáltottam utána, amire Sziszike rémülten gyorsított az átlátszó vízben, a forrás túlsó partján előbukkanva farkára ült, és biztonságos távolságból nyújtogatta felém keskeny kis fejét.

- Jól van - mondtam neki kis idő múlva -, büszke vagyok rád, Sziszi. Veled legalább nem lehet akárhogyan bánni.

Ahogy hazaindultam, még kétszer visszaintettem a siklónak. A harmadik visszafordulásomra már eltűnt.

Apa a hallban próbált pihenni, mikor hazaértem, de Ibolya keresztül-kasul száguldozott a lakáson, mint a szélvihar.

- Engem itt ne vegyen senki a szájára, mint egy szajhát! - kiáltotta a konyhából. - Ezért nem maradtam itt, ezért.

Megjelent az ajtóban, s minden átmenet nélkül ábrándozni kezdett.

- Szegény anya, emlékszel, mit mondott utoljára nekem?

- Hogy sose menj el innen - nézett rá apa szelíden. - De hidd el, én helyeslem, hogy elmentél. Ugyan mit csináltál volna itt, Boa? Neked ilyen férj kellett, mint Marcell, aki mellett értelmes életet élhetsz, és teljesen egyenjogú lehetsz.

- Ez igaz! - rohant föl az emeletre a nagynéném, és kezdte lecipelni a bőröndöket, amiket délelőtt a férje felhordott. - De ez kevés, bátyókám. Mit érek az egyenjogúságommal, ha bemocskolják és leköpködik! Ezért mentem el innen, de akár el se mentem volna! Nő és férfi viszonyának megítélésében az egész világ félfeudális falu még! Ezzel az erővel akár ki se tettem volna a lábamat Szilvásváradról!

Marcell nyitott ránk, s tüstént gyökeret vert mellettem neje tombolása láttán. Összenéztünk, s ő ujját összezsúcsörített szájára téve intett hallgatásra.

- Mint a sír! - súgtam neki, s tovább figyeltünk.

- Ezt a világot ti teremtettétek, férfiak - mutatott ránk Ibolya fenséges mozdulattal, mint egy közvádoló. - Ez az élet, tele intrikával, piszokkal, korláttal, történnel, vádaskodással minden nőnek egyetlen lidércnyomás! És mit csináltok ti, mikor nektek is azzá vált? Egyenjogúságot adtok a pokolban.

- Nem tudom, mire gondolsz, de nekem nincsenek rémálmaim - védekezett apa.

- És neked Marci? - érdeklődött Boa.

- Egyelőre fölöttébb meg vagyok lepve, hogy elutazunk. Arról volt szó, hogy hosszabb időre...

- Nem maradok! - vágott közbe szilajul a nagynéném, s ráülve az egyik puffra, reszkető kezekkel rágyújtott.

- Nem értem mi történt - vágta zsebre kezeit Marcell -, én igazán mindent megtettem a kedvéért. A kocsimat is otthon hagytam a Bükki Nemzeti Park érdekében, és Sáska a tanúm, hogy a halastavon csónakáztam, miközben te lovagoltál.

Felnéztem a mennyezetre, hogy szilárdan tart-e még, aztán rábólintottam, de ezzel senki nem törődött. Boa berohant a fürdőszobába, kezében egy förtelmes szagú és kinézetű valamit lóbálva tért vissza. Hasonlított a reggel viselt nadrágjához.

- Szagoljátok! - remegett dühében -, kellemes illat, mi? Csupa báj, mi? Uramisten, Marcell - nézett hirtelen maga elé tanácstalanul -, hova tűnt az emberekből a szépség?

- Megdobálták őket záptojással - mondta magyarázólag apa, s nem tudott elfojtani egy félmosolyt.

- Nem akarja megérteni, hogy nem neki szólt.

- Persze a lónak szólt! - vágta nadrágját nagynéném egyenesen a belépő Krisztián arcába. A festő úgy terült el, mint egy zsák, még a mögötte baktató Rózsa is visszatántorodott a szagtól.

- Segítség! - nyögte a leterített, s jónak láttam egyenest betámogatni a fürdőszobába, ott is a zuhany alá. Rózsa utánunk jött, és segített kihámozni a mocsokból.

- Mi volt ez? - dünnyögte Krisztián. - Megveszett a drága jó mamád, vagy micsoda?!

- Még jó, hogy te jöttél elől! - mondtam.

- Biztosítalak, hogy másféle szerencsét is el tudok képzelni - tajtékzott a fején áthúzott ingből kifelé a hang.

- Ugye, te nem mégy el? - kérdeztem hirtelen Rózsától, és szándékosan Krisztián fejére szorítottam az inget. - Sehol sem lesz nyugtod, Csipkerózska. Anyád már tudja.

Krisztián egyetlen rántással lehúzta magáról az inget, és állon vágott, mint egy bokszoló. Kegyetlen és gonosz ütés volt, de semmi ahhoz képest, amit a szeme kifejezett. Azt hittem, hogy most itt helyben szétveri a fejemet a csempéken, de Rózsa nyugodt kis hangja megállította.

- Egész úton erről beszélgettünk - mondta, s belém karolva szépen kísértáltunk a fürdőszobából -, sőt azt hiszem, mióta ismerjük egymást, folyton erről beszélgettünk. Még három évet ígértem Krisztiánnak.

- Ezt, hogy kell értenünk? - érdeklődött Marcell óvatosan.

- Akkor válnak! - jelentette ki Boa. - De mért csak akkor? Nem volt elég az első három év? Sosem fogtok megváltozni!

- Irigyelsz is minket, mi? - vigyorgott Krisztián. - Hová tűnt az emberekből a szépség? Nem hangzott el még ma este? Nem? Akkor majd következik!

- De miért? - akasztottam meg dühöngve -, talán nincs szépség? Vagy nem szabad keresni?

- Meg kell teremteni - nézett rám Krisztián -, s mi ezt fogjuk megpróbálni Rózsával három évig.

Néhány perc múlva felpakolták a csomagokat és elhajtottak. Krisztián adott nekem egy festményt, amit apával hosszan nézegettünk, és próbáltuk megfejteni. Hasztalan. A képen zűrzavar volt visszavonhatatlanul, de arra a kérdésemre, hogy a káoszt is teremteni kell-e, apa nem volt hajlandó válaszolni. Tavasszal mindenfajta rosszindulatot végleg megcáfolva Bongor Ignácnak tündéri fia született, s mi odaadtuk ajándékba a híres Wettuis-képet, mely addig a barkás agancs helyén függött. Aztán azt javasoltam, ne tegyünk oda semmit, mert az is jelkép.

Legalábbis szerintem.